

भरतपुर महानगरपालिका नगरसभाको एघारौं अधिवेशनको समुद्धाटन समारोहमा

नगर प्रमुख श्री रेनु दाहलज्यूद्वारा प्रस्तुत

आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को

नीति तथा कार्यक्रम

नगर सभाका सदस्यज्यूहरू,

संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापनापछि गठित भरतपुर महानगरपालिका नगरसभाको ११औं अधिवेशन तथा दोस्रो आवधिक निर्वाचन पछिको पहिलो अधिवेशनमा उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई हार्दिक स्वागत गर्न चाहन्छु ।

१. यस अवसरमा नेपालमा प्रजातन्त्र र संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र प्राप्तिमा लागि विभिन्न कालखण्डमा भएका आन्दोलनहरूमा आफ्नो जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात-अज्ञात शहीदहरूप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । साथै, विभिन्न आन्दोलनका क्रममा घाइते हुनुभएका तथा वेपत्ता नागरीकहरूप्रति उच्च सम्मान प्रकट गर्दछु । साथै कोभिड-१९ को पहिलो र दोस्रो चरणको महामारीमा ज्यान गुमाउनुहुने जनप्रतिनिधि, महानगरवासी र सम्पूर्ण नेपालीहरूप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्दछु ।
२. यस गरिमामय एघारौं अधिवेशनसमक्ष महानगरपालिकाको आगामी आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्नु अघि महानगरपालिकाले विगत ५ वर्षमा प्राप्त गरेका उपलब्धिहरूको छोटकरीमा स्मरण गर्न चाहन्छु ।
३. "मध्य नेपालको सुन्दर शहर, समृद्ध र सुसंस्कृत महानगर" को दीर्घकालीन सोचसहित अघि बढेको हाम्रो विकास र समृद्धिको यात्राले पहिलो पाँच वर्षमा दशवटा अधिवेशन सफलतापूर्वक सम्पन्न गरेकोछ ।
४. उक्त अवधिमा महानगरभित्र लामा छोटा गरी करिब ६२२ किलोमिटर सडक कालोपत्रे भएको छ भने ४५० किलोमिटर सडक ग्राभेल गरिएकोछ ।
५. महानगरीय रिगरोड, लिंकरोड, बाइपास रोडको स्तरोन्नति, पूर्व-पश्चिम राजमार्ग अन्तर्गत पुलचोक-ग्रोन्दाङ ६ लेन सडक निर्माणका साथै सहरी पूर्वाधार निर्माणका कार्य अघि बढिरहेका छन् । हुलाकी राजमार्ग विस्तार र स्तरोन्नति, चौबीसकोठी-चनौली-मेघौली सडक सहायक राजमार्गमा स्तरोन्नति भएकोछ ।
६. १४ वटा वडा कार्यालयका भवन निर्माण सम्पन्न र ६ वटा वडा कार्यालयका तला थप गरिएको छ भने बाँकी सबै वडा कार्यालयका भवनहरूको मर्मत र स्तरोन्नति गरी सेवा प्रवाहलाई सहज र सुविधायुक्त बनाइएकोछ ।

७. महानगरको सहयोग र समन्वयमा वडा नं. १५ मा धुर्मुस-सुन्तली फाउन्डेसनद्वारा निर्माणाधीन **गौतमबुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय क्रिकेट रंगशाला**को स्थगित भएको निर्माण कार्यलाई संघीय सरकारको सहयोगमा निर्माण अघि बढाउने व्यवस्था मिलाइएको छ । यसको निर्माण सम्पन्न पश्चात् नेपाली खेल क्षेत्रको विकासमा युगान्तकारी परिवर्तन हुने अपेक्षा गरिएकोछ ।
८. जिल्ला समन्वय समितिको स्वामित्वमा रहेको ४ विघा ४ कट्टा जग्गा भरतपुर महानगरपालिकाको स्वामित्वमा ल्याई उक्त स्थानमा राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सभा-सम्मेलनहरू गर्न सिटी हल बनाउने महानगरको लक्ष्यअनुरूप महानगरपालिकाको समन्वयमा सहरी विकास मन्त्रालयबाट वडा नं. १० मा द्रुत गतिमा निर्माण कार्य भइरहेकोछ ।
९. नेपालकै पहिलो सबैभन्दा लामो ८८.६ किलोमिटरको भरतपुर महानगरीय चक्रपथ रू. ८ अर्ब २० करोडको लागत रहने गरी प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणसहित विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भई ४०.५५ किलोमिटर निर्माणाधीन अवस्थामा रहेकोछ ।
१०. पहिलो कार्यकालको अवधिमा महानगरपालिकाभित्र अतिक्रमित १०६ बिगाहा सार्वजनिक जमिन खोजी गरी संरक्षण गरिएको छ । यस्ता जमिनको खोजी र संरक्षण कार्य निरन्तर अघि बढीरहेकोछ ।
११. महानगरमा आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र स्थापना गरी विपद्जन्य जोखिमहरूको तत्काल संवोधन गर्न सक्नेगरी महानगरपालिकाको वडा तहसम्म क्षमता विस्तार गर्ने कार्य अघि बढिरहेको छ । महानगरपालिकाको वडा नं. २१ र वडा नं. २० मा लघु औद्योगिकग्राम निर्माणको कार्य अघि बढी रहेकोछ ।
१२. चितवन उद्योग संघसँगको सहकार्यमा औद्योगिक पाठशालाको निर्माण गरी सञ्चालनमा ल्याइएकोछ ।
१३. नारायणी नदी किनारलाई सी बिच मोडेलमा विकास गरी स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटक आकर्षण गरी आर्थिक क्रियाकलाप बृद्धि गर्ने प्रयोजनको लागि गुरुयोजना अनुसार रू. २९ करोड लागतमध्ये महानगरपालिकाले रू. ९७ लाखको लगानीमा १ किलोमिटर वाकिङ्ग ट्रेल निर्माण कार्य सम्पन्न गरेको छ । साथै अन्य कामको लागि पर्यटन विभागबाट रू ७ करोडको टेण्डर भई निर्माण कार्य भइरहेकोछ ।
१४. यसैगरी भरतपुर अस्पतालमा रू. ५ करोड ७५ लाखको लागतमा सुविधा सम्पन्न बिरामी कुरुवा घर निर्माण भई हस्तान्तरण भएकोछ ।
१५. किसान लक्षित गरी प्रति लिटर दूधमा दिइदै आएको रू. १ अनुदानलाई बृद्धी गरी रू. ३ पुर्याइएको छ । जसबाट कृषकहरूमा उत्साह अभिवृद्धि हुनुको साथै महानगर दूध, मासु, अण्डा र मत्स्य उत्पादनमा आत्मनिर्भर भएकोछ ।

१६. विगत ५ वर्षको अवधिमा ६०० वटा साना सिंचाई र ८० वटा मझौला सिंचाई सम्पन्न गरी ८०० विघा क्षेत्रफलमा बाह्रै महिना सिंचाईको सुनिश्चितता गरिएको छ । धान रोप्ने अत्याधुनिक मेसिन, कम्बाइन हार्भेस्टर, ट्र्याक्टर तथा थ्रेसरका साथै गाईभैसीको दूध दुहुने मिलिक्रि मेसिन, इलेक्ट्रिक च्याफकटर, टी.एम.आर. मेसिन, काउम्याट लगायतका यन्त्र-उपकरणहरू कृषकहरूलाई उपलब्ध गराइएकोछ ।
१७. महानगरपालिकाभित्र दर्जनौं पार्क, खुल्ला जिमखाना, हरियाली प्रवर्द्धन लगायतका वातावरण संरक्षण र सहरी सौन्दर्यकरणका काम सघनरूपमा अघि बढेकोछ ।
१८. महानगरको राजश्व प्रणालीलाई व्यापक सुधार गरी साविकको ४० करोडको राजश्व क्षमताबाट बढोत्तरी गरी १ अरबभन्दा बढी राजश्व प्राप्ति गर्न सफल भएको अवस्था छ ।
१९. भरतपुर महानगरको मुख्य बजार क्षेत्रका १९ कि.मि. सडकमा भूमिगत विद्युत लाइन विस्तारको कार्य नेपाल विद्युत प्राधिकरण तथा महानगरपालिकाको साझेदारीमा अघि बढेको छ भने ७८ कि.मि. सडकमा स्ट्रीट लाइट जडान कार्य अन्तिम अवस्थामा रहेको छ भने बजारका मुख्य मुख्य चोकहरूमा High Mash Light जडान गरिएको छ । यसको थप विस्तारका कार्य भैरहेको छ । यसबाट **उज्यालो भरतपुर यात्रा** सफल हुने विश्वास लिइएकोछ ।
२०. भरतपुर महानगरपालिकाको स्मार्ट सिटी गुरुयोजना तर्जुमाको कार्य सम्पन्न भएको छ ।
२१. शिक्षा क्षेत्रमा विगत ५ वर्षमा शिक्षाको गुणस्तर विकास र पहुँच विस्तारका कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकतामा राखी कार्य गरिएको थियो । शिक्षक दरवन्दी मिलान, शैक्षिक व्यवस्थापन सुधार, छात्रवृत्ति, युवा स्वयंसेवक शिक्षक अनुदान, शिक्षक तालिम तथा क्षमता विकास, पुस्तकालय विस्तार, नमुना विद्यालय विकास, नयाँ जनशक्ति भित्र्याउन ५५ वर्ष उमेर पुगेका शिक्षकहरूलाई स्वैच्छिक अवकाशको अवसर दिई Golden handshake कार्यक्रम सञ्चालन, STEM Education को थालनी, अटिजम विद्यालय स्थापना एवं महानगर प्रज्ञा प्रतिष्ठान गठन गरी साहित्य तथा संस्कृति उत्थान सम्बन्धि कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा ल्याइएको छ । संस्थागत विद्यालयहरूको साझेदारीमा २३९ जना विद्यार्थीहरूलाई मेरिट वेसमा पूर्ण छात्रवृत्ति प्रदान गरी नेपालकै उदाहरणीय कार्य थालनी गरिएको छ । भरतपुर बालमन्दिरमा अटिजम विशेष विद्यालय स्थापना गरी सबै प्रकारका बालबालिकाहरूलाई शिक्षामा पहुँचको सुनिश्चितता गरिएकोछ ।
२२. भूमि व्यवस्थापन र सुकुम्बासी समस्याको समाधानमा पनि उल्लेखनीय काम भएका छन् । भूमिहीन सुकुम्बासीहरूलाई भूमिको निस्सा प्रदान गरी लालपूर्जा वितरण समेत शुरू गरिएकोछ ।

२३. विगत लामो समयदेखि अगाडि बढ्न नसकेको केन्द्रीयस्तरको ३०० शैया सहितको शिक्षक अस्पताल भरतपुर महानगरपालिकाको विशेष पहलमा वडा नं. १५ मा जग्गा प्राप्त भई कार्य अघि बढेकोछ ।
२४. भरतपुर महानगरपालिकाको अत्याधुनिक सुविधा सम्पन्न प्रशासनिक भवन निर्माण कार्यको शिलान्यास सम्पन्न भई निर्माण कार्य अघि बढेकोछ ।
२५. भरतपुरको लायन्स चोकमा सार्वजनिक, निजी, साझेदारी मोडेलमा भरतपुर मेट्रो प्लाजाको निर्माण कार्य भइरहेकोछ ।
२६. संघीय सरकारसँगको समन्वयमा नारायणी नदिको कटान र डुवानलाई नियन्त्रण गर्न तटबन्ध निर्माण कार्य द्रुत गतिमा अगाडि बढेकोछ ।
२७. नेपाल नेत्रज्योति सँघले उपयोग गर्दै आएको भरतपुर महानगरपालिकाको परिसरसँग जोडिएको १ विघा ७ कट्टा १५ धुर जग्गा भरतपुर महानगरपालिकाको स्वामित्वमा ल्याइएकोछ ।
२८. यसै जगमा रहेर नगरबासीको सर्वोत्तम हित प्रवर्द्धन गर्ने, प्रशासनलाई विकासमैत्री बनाउने, सेवा प्रवाह र सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने र फजुल खर्च कटौती गर्नेजस्ता मान्यताबाट निर्देशित भई आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को नीति तथा कार्यक्रम तयार पारिएको व्यहोरा सम्मानित नगरसभा समक्ष अनुरोध गर्दछु ।

उपस्थित नगर सभासदज्यूहरू,

अब म आगामी आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को लागि प्रस्तावित विषयगत नीति तथा कार्यक्रमहरू प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

सहरी पूर्वाधार विकास

सडक तथा भवन निर्माण

२९. *भरतपुर महानगरपालिकालाई समृद्ध, स्वच्छ, सफा हरियाली र शान्त महानगरका रूपमा विकास गर्न भरतपुर महानगरपालिकाको एकीकृत सहरी विकास गुरु योजना तयार गरी व्यवस्थित, सन्तुलित र दीगो सहरी पूर्वाधारहरू निर्माणमा प्राथमिकता दिइनेछ ।*
३०. महानगरपालिकाका मुख्य सहरी क्षेत्रमा *सतह ढल निर्माण गरेपछि मात्र सडक पिच निर्माण गरिनेछ ।*
३१. शहिद चोक, हाकिमचोक र मालपोत चोकजस्ता व्यस्त चोकहरूमा *आकाशे पुल निर्माण गरिनेछ ।*

३२. **खाल्टाखुल्टी मुक्त महानगरको अभियान** सञ्चालन गरी महानगरपालिकाका निर्मित पूर्वाधारहरूको मर्मत-सम्भार, ग्राभेल, खाल्टाखुल्टी जस्ता स-साना मर्मत कार्यहरू तत्काल कार्यान्वयन गर्न प्राविधिक टिम बनाई परिचालन गरिनेछ ।
३३. महानगरभित्र तीनवटा रूटमा **विद्युतीय बस**हरूसहित गुणस्तरीय र सुरक्षित सार्वजनिक यातायात सेवाको प्रारम्भ गरिनेछ । जेष्ठ तीर्थयात्रीका लागि पवित्र धाम देवघाटसम्म जाने-आउने निशुल्क विद्युतीय बसको सुविधा प्रदान गरिनेछ ।
३४. महानगरभित्र अत्यावश्यक स्थानमा **सार्वजनिक शौचालय**हरू निर्माण गरिनेछ ।
३५. **महानगरपालिकालाई हरियाली, वातावरण मैत्री तथा खेलकुदमैत्री** सहरको रूपमा अगाडि बढाउन **एक वडा, एक पार्क तथा एक वडा, एक खेल मैदान** हुने गरी पूर्वाधार निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
३६. भरतपुरको कोर सिटीलाई विकेन्द्रीकरण गर्ने उद्देश्यले **स्याटेलाइट टाउन**को सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
३७. नगरबनलाई अन्तर्राष्ट्रियस्तरको पर्यटकीय पूर्वाधारका रूपमा विकास गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ । अन्य सामुदायिक बनहरूलाई पनि दीगो पर्यटकीय स्रोतका रूपमा संरक्षण गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।
३८. भरतपुर महानगर अन्तर्गतका सामुदायिक विद्यालयहरू मध्येबाट ५ बिगाहभन्दा बढी क्षेत्रफल भएका नमुनाउन्मुख एक विद्यालय छनोट गरी खेलकुदका पूर्वाधार सहितको संरचना निर्माणको गुरु योजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
३९. महानगरपालिका क्षेत्रभित्र संचालन हुने विकास आयोजनाहरूको जनसहभागिता सम्बन्धी नीतिमा एकरूपता कायम गरिनेछ । नयाँ सडक निर्माण सम्बन्धी आयोजनाहरूमा कम्तीमा २० प्रतिशत, सडक पुनर्निर्माण र मर्मत सम्बन्धी आयोजनाहरू तथा अन्य पूर्वाधार जस्तै विद्यालय भवन, कल्भर्ट, सिंचाई, सामुदायिक भवन आदि आयोजनाहरूमा कम्तीमा १० प्रतिशत र जनसहभागिता नजुट्ने आयोजनाको सञ्चालन बोलपत्रको माध्यमबाट कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । रोजगारी सिर्जना हुने र मेशिनरी औजार प्रयोग नहुने आयोजनाहरू मात्र उपभोक्ता समितिबाट सञ्चालन गरिनेछ र ठूला तथा मेशिनरी औजार प्रयोग हुने, ४० लाख भन्दा माथिको लागत र २० प्रतिशत भन्दा कम जनसहभागिता भएका सडक आयोजना बोलपत्र मार्फत् कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
४०. नेपाल बिद्युत प्राधिकरणसँगको सहकार्यमा महानगरका मुख्य सडक तथा बजार क्षेत्रहरूमा स्मार्ट सडक लाइट एवं हाई मास्ट बत्ति जडान र विस्तारको कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

४१. नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँगको सहकार्यमा भरतपुर केन्द्रीय बस टर्मिनलमा निर्माण शुरू भएको विद्युतीय सबारी साधनका लागि चार्जिङ्ग स्टेसन सम्पन्न गरी अन्य स्थानमा समेत क्रमशः विस्तार गरिनेछ ।
४२. GIS को प्रयोग गरी वडा सीमाना, सडक संजाल एवं सडक अधिकार क्षेत्र वर्गिकरण खुलेको महानगर यातायात गुरुयोजना तयार गर्ने कार्य यस आ.व. मा सम्पन्न गरिनेछ । GPS सिस्टम कार्यान्वयन गरी सवारी साधनहरूमा नेभिगेसन जडान प्रविधि लागु गरिनेछ ।
४३. पूर्वाधार विकासको कार्यलाई व्यवस्थित गर्न आगामी वर्ष संचालन गरिने संभावित ठूला आयोजनाहरूको “परियोजना बैंक” तयार गरिनेछ ।
४४. महानगरपालिका क्षेत्रभित्रका विद्युत, टेलिफोन, केबुल लाइन र इन्टरनेटका तारलाई चरणबद्ध रूपमा भूमिगत गर्दै लगिनेछ ।
४५. जथाभावी जमीन खण्डीकरण गर्ने कार्यलाई निरूत्साहित गरिनेछ । अव्यवस्थित बसोबास कार्यलाई नियन्त्रण गर्न भू-उपयोग नीति तथा मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
४६. सडक अधिकार क्षेत्र १६ मिटर भन्दा बढी र अन्य सडक निर्माण गर्दा हरियाली, फुटपाथ र साइकल लेनसहितको सडक निर्माण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
४७. महानगरपालिका भित्रका ६ मिटरभन्दा बढी सडक अधिकार क्षेत्र भएका सडक कालोपत्रे गर्दा आधुनिक प्रविधि अवलम्बन गरी निर्माण गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
४८. देश भित्रैको स्रोतसाधनलाई प्रयोग गरी पूर्वाधार निर्माण गर्ने नीतिलाई अवलम्बन गरिनेछ । सो अनुसार ६ मिटर भन्दा स-साना सडकमा मोजाइक टायल तथा ढलान गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
४९. सहरी क्षेत्रमा बसोबास गर्ने नागरीकहरूलाई शारीरिक व्यायामका लागि सार्वजनिक स्थलहरूमा आधुनिक खुल्ला व्यायामशाला स्थापना गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५०. सहरी संरचनालाई विश्वव्यापी मापदण्डअनुरूपको बनाउन अपांगमैत्री र वातावरणमैत्री भौतिक संरचना निर्माण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५१. केरूङ्गा घोल, पुङ्गी खोला लगायतका स्थानहरूलाई महानगरको मूल सतह ढल (Strom Water Drainage) निकासको क्षेत्र घोषणा गरी संरक्षण तथा सौन्दर्यीकरण गरिनेछ ।
५२. नारायणी नदि किनारामा निर्माणाधीन सी बिच मोडेल सहितको मनोरञ्जन पार्क निर्माण गर्ने कार्यलाई संघ एवं प्रदेश सरकारसँगको साझेदारीमा निरन्तरता दिइनेछ ।
५३. महानगरपालिकाको वडा नम्बर २९ मा निजी क्षेत्रसंग सहकार्य गरी एक राष्ट्रियस्तरको औद्योगिक शिक्षालय निर्माण गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

५४. महानगरपालिका भित्र एक सडकमा एउटै रंग भएका भवन तथा एक सडक, एक विद्युत स्वीच जडान विधि कार्यान्वयन गर्ने नीति लिईनेछ ।
५५. महानगरपालिका क्षेत्रको सडक सञ्जालहरूमा साईकलमैत्री सडक सर्भेक्षण गरी निश्चित सडकहरूलाई साइकल मैत्री सडक बनाइनेछ ।
५६. भरतपुर महानगरपालिकाको ट्राफिक व्यवस्थापन कार्ययोजना र ट्राफिक सिग्नलको गुरुयोजना तयार गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
५७. सडक पूर्वाधार अन्तर्गत पदयात्रीहरूको सुरक्षाको लागि रेलिंग, पेटी, चोक सुधार/रेफ्लेक्टरको व्यवस्थाको अध्ययन गरी कार्यक्रम तर्जुमा गरिनेछ ।
५८. भौतिक पूर्वाधार तथा सेवा प्रवाह गरिने ठुला र गौरवका आयोजनाहरूलाई सार्वजनिक, निजि, साझेदारी विधिबाट संचालन गरिने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । साथै निजि क्षेत्रसँगको सहकार्यमा स्मार्ट सशुल्क पार्किङको व्यवस्थापनको शुरूवात गरिनेछ ।
५९. पूर्वाधार विकास बैकसँग साझेदारी गरी महानगरमा सञ्चालन हुने पूर्वाधार विकासका लागि स्रोत उपलब्ध गराउन सहजीकरण गरिनेछ ।
६०. महानगरपालिका र निजि क्षेत्रको संयुक्त लगानीमा बायोग्याँस प्रणाली निर्माण गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
६१. अटोल्याण्ड स्थापनाको संभाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनका आधारमा कार्यान्वयन प्रकृया अघि बढाइनेछ ।
६२. नेपाल सरकारबाट जारी भएको बस्ति विकास, सहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभूत निर्माण (दोश्रो संसोधन) मापदण्ड लागु गरिनेछ ।
६३. सडकमा अनुचित ढगंबाट राखिएका निर्माण-सामग्रीका कारण आवागमनमा अवरोध गर्ने र दुर्घटना हुने, महानगरपालिकाबाट निर्माण भएका सडक, फूटपाथ बिग्रने भएकोहुँदा त्यस्तो गर्ने व्यक्ति तथा निर्माण व्यवसायीलाई कारवाहीको दायरामा ल्याइनेछ । सो को लागि जरिवाना र मर्मत खर्च एकिकन गर्न समिति गठन गरी परिचालन गरिनेछ ।
६४. नक्सापास गरेर मात्र सेवाग्राहीलाई विद्युत, खानेपानीको सिफारिस दिने व्यवस्थालाई कडाईका साथ पालना गरिनेछ । नक्सापास नगरिकन मापदण्ड विपरित भएका निर्माणसँग सम्बन्धित सेवाग्राहीलाई महानगरपालिकाबाट कुनैपनि प्रकारका सिफारिस प्रदान नगर्ने नीति लिईनेछ । भवन निर्माणगर्दा अनिवार्य रूपमा कम्पाउण्डवालको नक्सापास गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । सडकतर्फ आफ्नो सडक अधिकार क्षेत्र र आफ्नो जग्गाको सिमानामा कम्पाउण्डवाल लगाउन पाईने व्यवस्था गरिनेछ ।
६५. भवन निर्माण संहितालाई कडाईकासाथ कार्यान्वयन गरी सबैखाले घर-टहरा निर्माण कार्यलाई

नियमन गरि नक्सापासको दायरामा ल्याईनेछ ।

६६. महानगरपालिकाले शुरुगरेको विद्युतीय नक्सापास प्रक्रियालाई थप व्यवस्थित र सरलीकृत गरिनेछ ।
६७. नक्सापास सम्बन्धी कागजातहरूको Digitization गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
६८. महानगरपालिकाभित्र भवन निर्माणमा संलग्न निर्माणकर्मी, प्राविधिक र घरधनीहरूलाई समयानुकूल भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण र अन्य प्राविधिक तालिम प्रदान गर्ने नीति लिईनेछ ।

खानेपानी, वातावरण, सरसफाई तथा हरियाली प्रवर्द्धन

खानेपानी

६९. महानगरपालिकाभित्र मासिक ७ हजार लिटरसम्म खानेपानी उपभोग गर्ने उपभोक्ताको खानेपानी महशूल महानगरपालिकाबाट भुक्तानी गरिनेछ ।
७०. भरतपुर खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड र महानगरपालिकाको समन्वयमा न्युनतम मापदण्ड पुगेका सहरी सडकका दायाँ-बायाँ खानेपानी पाइप लाईनको विस्तार गरिनेछ ।

सरसफाई र वातावरण संरक्षण

७१. "मेरो फोहर मेरो जिम्मेवारी" अभियान अन्तर्गत फोहरको स्रोतमा नै वर्गिकरण गरी एक टोल एक क्षमता अभिवृद्धि, अभिमूखिकरण कार्यक्रमका साथ एक घर एक कम्पोष्ट प्लान्टको नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । स्रोतमानै वर्गिकरण नगर्नेलाई रू. ५०० जरिवाना गरिनेछ ।
७२. सार्वजनिकस्थलमा जथाभावी फोहर फाल्ने प्रवृत्ति अन्त्य गर्न स्वयंसेवी संस्थाहरू, नागरीक समाज, टोल विकास संस्थाहरू तथा वडा कार्यालयको साझेदारी र समन्वयमा दण्ड जरिवाना गरिनेछ ।
७३. कोरियन सरकारको सहयोगमा महानगरपालिकामा स्थापना हुन गइरहेको दीगो फोहर व्यवस्थापन सम्बन्धी परियोजना यथाशीघ्र सम्पन्न गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।
७४. निजी क्षेत्रसँगको साझेदारीमा फोहरको स्रोतमानै वर्गिकरण गरी दीगो व्यवस्थापनका लागि महानगरपालिकाको उपयुक्त स्थानहरूमा सेग्रिगेसन सेन्टर निर्माण गरी सोही स्थानमानै अर्गानिक र नन् अर्गानिक फोहरको प्रकृति बमोजिमको प्रविधि प्रयोग गरेर PPP मोडेलमा व्यवस्थापन गरिनेछ ।
७५. फोहर व्यवस्थापनको लागि अन्तर-निकाय समन्वयको कार्य प्रभावकारी बनाउन सूचना-सञ्चार प्रणाली विकास गर्दै सहयोगी निजीसंस्था सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गरी ४०

माइक्रोनभन्दा कम पातलो प्लाष्टिक झोलाको उत्पादन तथा बिक्री वितरणमा रोक लगाई वैकल्पिक झोलाको प्रयोगमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।

७६. एक वडा एक फोहरमैला व्यवस्थापन स्रोतकेन्द्र स्थापना गरिनेछ । फोहरलाई कौसीखेतीमा उपयोग गर्नका लागि अभियान संचालन गरिनेछ ।
७७. वातावरण र सरसफाइका क्रियाकलापहरूको प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीको विकास गर्नका लागि बन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समितिलाई सक्रिय बनाइनेछ ।
७८. महानगर क्षेत्र भित्रका सार्वजनिक सेवा प्रदायक संस्थाहरू जस्तै अस्पताल, पेट्रोल पम्प, ठूला व्यवसायिक भवनहरू, औद्योगिक प्रतिष्ठानहरूमा फोहरमैला व्यवस्थापनको प्रभावकारी नियमन र आवश्यक सहजीकरण गरिनेछ ।
७९. आफ्नै वडामा ल्याण्डफिल साइटको व्यवस्थापन गर्ने वडालाई विशेष प्रोत्साहन गरिनेछ ।

हरियाली प्रवर्द्धन

८०. भरतपुर महानगरपालिकालाई साइकल सिटी, स्वच्छ, हराभरा र शान्त सहरका रूपमा विकास गरिनेछ ।
८१. महानगरपालिकाको सौन्दर्यीकरण प्रवर्द्धन तथा जनसमुदायलाई जलवायु परिवर्तनका असरहरूसँग अनुकूलित हुनका निम्ति मापदण्ड पूरा भएका सडकहरूको दुवैतिर वृक्षारोपण गरिनेछ ।
८२. वातावरण संरक्षण तथा सहरी सौन्दर्यीकरणका लागि एक वडा एक पार्क निर्माण गर्ने नीति लिईनेछ ।
८३. महानगरका मुख्य सडकहरू तथा सडक आइल्याण्डहरूमा निजी क्षेत्रको कर्पोरेट सामाजिक उत्तरदायित्वसँग समन्वय गरी आकर्षक बगैँचाहरू निर्माण गरिनेछ ।
८४. महानगरपालिकाका सिमसार क्षेत्रहरूको संरक्षण गर्ने नीति लिईनेछ ।
८५. महानगरपालिकाका उद्योगहरूबाट हुने वातावरण प्रदुषणको मूल्याङ्कन तथा नियन्त्रण गरिनेछ ।
८६. दियालो बंगला तल रहेको जोरकुसुम क्षेत्रलाई वागेश्वरीसम्म विस्तार गरी आकर्षक पार्कको विकास गरिनेछ ।
८७. एक घर दुई रूख नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
८८. जैविक विविधताको तथ्याङ्क संकलन तथा वातावरणीय प्रभाव सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गरी संवर्द्धन र संरक्षण गरिनेछ ।

विपत व्यवस्थापन

८९. भरतपुर महानगरलाई विपद उत्थानशील र विपद सुरक्षित सहरका रूपमा विकास गरिनेछ। हाल भइरहेको विपद सूचना प्रणालीलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ।
९०. महानगरपालिकाबाट सञ्चालन हुने योजनाहरूलाई विपत उत्थानशील विकासको अवधारणा अनुसार कार्यान्वयन गरिनेछ।
९१. महागरमा स्थापित आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रको संस्थागत क्षमता बढाई अझै सवल बनाइनेछ। सबै वडा कार्यालयहरूमा विपद व्यवस्थापनका आधारभूत सामग्री भण्डारणको व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ।
९२. वडा, समुदाय तथा विद्यालयस्तरमा विपत पूर्वतयारी, सुरक्षा, प्रतिकार्य र चेतनामूलक कार्यको विस्तार गरिनेछ।
९३. वडा स्तरमा गठित विपद व्यवस्थापन समिति तथा स्वयम सेवक परिचालनलाई प्रभावकारी गराइनेछ।
९४. भरतपुरलाई खरको छानामुक्त महानगर बनाउने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ।
९५. जंगली जनावरबाट मानव र खेतीपाती संरक्षणको लागि सुरक्षित घेरा वार निर्माण अभियानलाई तीव्रता दिइनेछ।

सुशासन प्रवर्द्धन र सार्वजनिक व्यवस्थापन

९६. अबको भरतपुर, डिजिटल र स्मार्ट महानगर भन्ने अभियानलाई तीव्रताकासाथ अगाडि बढाइनेछ। प्रविधि र क्षमता विकास मार्फत कर्मचारीको उत्पादकत्वमा अभिवृद्धि गरिनेछ।
९७. महानगरमा हाल प्रयोगमा आइसकेको अनलाइन राजस्व प्रणाली, अनलाइन पेमेन्ट, अनलाइन नक्सा प्रणाली, अनलाइन गुनासो व्यवस्थापन, अनलाइन पञ्जीकरण, डिजिटल नागरीक बडापत्र, अनलाइन खरीद प्रणाली एवं डिजिटल योजना प्रणाली, बायोमेट्रिक हाजिरी लगायतका प्रविधिको अझै विकास गरी सेवा प्रवाहलाई शीघ्र, सहज पारदर्शी र गुणस्तरीय बनाइनेछ।
९८. महानगरपालिकामा सदाचारिता प्रवर्द्धन र गुणस्तरीय सेवाको उत्पादनमार्फत सुशासनको प्रत्याभूति गर्नका लागि सदाचार नीति जारी गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ।
९९. कार्यालयमा विभिन्न माध्यमबाट प्राप्त हुने अधिकांश गुनासा तथा उजुरीहरूलाई अझै प्रभावकारी ढंगले संवोधन गर्न नियमित रूपमा सार्वजनिक सुनुवाई तथा हेलो मेयर एप मार्फत गुनासो तथा समस्या पहिचान गरेर शीघ्र कार्यान्वयनका लागि द्रुत कार्यटोली

- परिचालन गरिनेछ। चौबीसै घण्टा नागरिक सहायता केन्द्र सञ्चालनमा ल्याइनेछ । प्रत्येक महिनाको अन्तिम शुक्रबार दिनको तीन बजे प्रेस रिलिज गर्ने परम्पराको थालनी गरिनेछ।
१००. त्रैमासिक रूपमा मेयरसँग जनता कार्यक्रम सञ्चालन गरी जनताका गुनासाहरू सुन्ने पद्धति विकास गरिनेछ ।
१०१. महानगरका वडाहरूलाई अझै सबलीकरणगरी एकीकृत सेवा प्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ। महानगरपालिकाका सबै वडा कार्यालय तथा सामुदायिक एवं संस्थागत विद्यालय र सहकारीहरूमा समेत सूचना अधिकारी तोक्न लगाई सूचनाको हक कार्यान्वयनलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
१०२. कर्मचारीमा रहेको ज्ञान, सीप, योग्यता र दक्षताको व्यवस्थापन गर्दै कर्मचारीहरूसँग कार्यसम्पादन करार गरी नतीजाका आधारमा सकारात्मक र नकारात्मक उत्प्रेरणा दिइनेछ।
१०३. अभिमुखीकरण, तालिम, अध्ययन, भ्रमण आदिबाट कर्मचारीको ज्ञान, सीप र क्षमताको बढोत्तरी गर्दै अन्य पालिकाको समेत सफल अभ्यास र अनुभवको आदानप्रदानबाट सिक्ने सिकाउने परिपाटीको विकास गरिनेछ।
१०४. महानगरपालिकामा कामका आधारमा सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी प्रविधिमैत्री कर्मचारी संरचनाको निर्माण गरिनेछ ।
१०५. सेवा प्रवाहलाई उत्तरदायी, पारदर्शी र जनमुखी बनाउन नागरीक समाज, भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सुशासन सम्बद्ध संस्थाहरू लगायत बहुसरोकारवालाहरूको सहकार्य र निगरानी अभिवृद्धि गराइनेछ। साथै सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षण गरी पृष्ठपोषण लिने पद्धति अवलम्बन गर्दै प्रविधिमैत्री बनाउन आवश्यक पहल गरिनेछ।
१०६. आर्थिक प्रशासनका क्रियाकलापहरूलाई नतिजासँग आवद्ध गरी प्रभावकारी रूपमा आर्थिक अनुशासन कायम गरिनेछ।
१०७. कार्यालयको आन्तरिक कार्यवातावरणलाई व्यवस्थित गर्न आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली सम्बन्धी निर्देशिका तयार गरी पूर्णरूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।
१०८. महानगरपालिकाद्वारा सञ्चालित विकास निर्माण तथा निर्णय प्रक्रियामा जनसहभागितालाई उच्च प्राथमिकता दिइनुका साथै उक्त गतिविधिहरूमा समावेशीकरणको नीति लागू गरिनेछ।
१०९. आर्थिक वर्ष २०७९/८० देखि लागू हुनेगरी यस नगर कार्यपालिकाको कार्यालय वा अन्तर्गत कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको तलवमा नेपाल सरकारले बृद्धि गरेको प्रतिशत तलव बृद्धिको व्यवस्था गरिनेछ। नवौं नगर सभाबाट निर्णय भएको स्थानीय भत्ताको व्यवस्थालाई सबै तहका कर्मचारीको हकमा समान १५ प्रतिशत कायम हुने व्यवस्था गरिनेछ।

११०. स्थानीय तहमा कार्यरत कर्मचारीहरूको आर्थिक सुरक्षाका लागि कर्मचारीको पनि योगदान रहने गरी कर्मचारी कल्याण कोषको स्थापना गरिनेछ ।

आन्तरिक व्यवस्थापन तथा खरिद

१११. महानगरपालिकाको जिन्सी व्यवस्थापनलाई प्रविधिमैत्री एवं अझै पूर्ण पारदर्शी बनाई आधुनिकीकरण गरिनेछ ।
११२. जिन्सी श्रेस्ता प्रणाली र यसको उपयोगबारे सम्बन्धित शाखा तथा वडा कार्यालयहरूको क्षमता विकास गरिनेछ ।
११३. सार्वजनिक खरिदलाई व्यवस्थापन गर्न वार्षिक खरिद योजना तयार गरी लागु गरिनेछ । वडा कार्यालयको जनसंख्या, मानव संशाधन र कार्य सम्पादन एवम् आवश्यकताका आधारमा मसलन्द लगायत फुटकर सामग्री खरिदको कार्यलाई वडा कार्यालय मार्फतनै सम्पन्न गर्ने गरी मापदण्ड बनाई लागु गरिनेछ ।
११४. महानगरपालिकाको जनप्रतिनिधि एवम् कर्मचारीहरूको कार्यकक्ष र महानगरपालिकाको आन्तरिक व्यवस्थापनको पाटोलाई सुव्यवस्थित र सुन्दर बनाउन आन्तरिक व्यवस्थापन मापदण्ड बनाई लागु गरिनेछ ।

सामाजिक क्षेत्र

शिक्षा विकास

११५. भरतपुर महानगरपालिकालाई गुणस्तरीय शिक्षाको उत्कृष्ट हबका रूपमा विकास गर्नका लागि अब कक्षाकोठाको शिक्षण सिकाइलाई केन्द्रमा राखिनेछ ।
११६. शिक्षालाई श्रम र आधुनिक प्रविधिसँग जोड्दै श्रमको सम्मान गर्ने संस्कृति विकास गर्न विद्यार्थीको सहभागितामा पढ्दै कमाउँदै कार्यक्रमलाई खेतीयोग्य जमिन भएका सामुदायिक मा.वि. मा परीक्षणका रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
११७. सामुदायिक विद्यालयका हरेक कक्षाहरूलाई डिजिटल पूर्वाधारयुक्त बनाउँदै लगिनेछ ।
११८. सामुदायिक विद्यालयहरूमा गुणस्तरीय शिक्षण सिकाइको वातावरण निर्माण गर्न विषयगत शैक्षणिक सामग्री व्यवस्थापनका लागि उपलब्ध गराइँदै आएको अनुदानलाई निरन्तरता दिइनुका साथै सबै सामुदायिक विद्यालयमा स्टेम एजुकेसन (Science, Technology Engineering and Mathematics Education) का लागि क्रमशः स्टेम प्रयोगशाला विस्तार गरिनेछ । साथै सामाजिक, भाषा विषयका ल्याब स्थापना कार्य परीक्षणका रूपमा अगाडि बढाइनेछ ।

११९. **हाम्रो गौरव, हाम्रो भरतपुर** विषयको कक्षा १-८ को स्थानीय विषयको पाठ्यक्रममा वित्तीय साक्षरता, साइबर क्राइम, उद्यमशीलता, नवप्रवर्तन एवं पूर्वीय नैतिक मूल्य र मान्यताहरूका सीप विकास गर्नेगरी परिमार्जन गरेर कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
१२०. शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रसँगको प्राविधिक सहकार्यमा कक्षा १ देखि कक्षा १० सम्म हरेक कक्षाहरूको स्तरीकृत परीक्षा सञ्चालन गरेर सिकाई उपलब्धि मापन गरी सोका आधारमा प्र.अ., शिक्षक र विद्यालयको गुणस्तर मूल्याङ्कन तथा सुधार गरिनेछ ।
१२१. शिक्षकलाई सिर्जनशील बनाउन विद्यालयमा एक छुट्टै स्टाफ रूमको सट्टा एक विषय एक कक्षा कोठाको अवधारणा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
१२२. शिक्षक र प्र.अ. हरूलाई प्रविधिको प्रयोग र विषयका स्तरीकृत तालिमहरू तथा अन्तर्राष्ट्रिय अध्ययन भ्रमण उपलब्ध गराइनेछ ।
१२३. संस्थागत विद्यालयले कानूनबमोजिम उपलब्ध गराउन पर्ने निशुल्क छात्रवृत्ति कोटाको कार्यान्वयनलाई पारदर्शी बनाइनुका साथै प्रभावकारी नियमन गरिनेछ ।
१२४. शिक्षकलाई पेसागत रूपले दक्ष र स्व-उत्प्रेरित बनाउन शिक्षकहरूको विषयगत समितिलाई क्षमता विकासका लागि सिकाइ थलो (Learning Platform) का रूपमा विकास गरिनेछ ।
१२५. माग र आवश्यकताका आधारमा सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयका शिक्षक र महाशाखाका कर्मचारीको क्षमता विकास तालिम तथा असल अभ्यास आदानप्रदान कार्यक्रम आयोजना गरिनेछ ।
१२६. शिक्षक अभावका कारण पठनपाठनमा क्षति हुन नदिन सबै सामुदायिक विद्यालयमा कम्तीमा प्रति कक्षा एक जना शिक्षक र विद्यार्थी सङ्ख्याका आधारमा शिक्षण सहयोगीका रूपमा युवा स्वयंसेवक शिक्षक उपलब्ध गराउने गरी आवश्यक स्रोतसाधनको व्यवस्था गरिनेछ ।
१२७. प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्रमा सबै बालबालिकाको समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्न आवश्यक स्रोतसाधन उपलब्ध गराउनुका साथै बालमैत्री वातावरण निर्माण गर्न प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ । निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित शिशु शिक्षा केन्द्रहरूको व्यवस्थापनको अनुगमन गरी प्रभावकारी नियमन गरिनेछ ।
१२८. बाल विकास सहयोगी कार्यकर्ता, माध्यमिक विद्यालयका लेखा कर्मचारी र विशेष विद्यालयका आयालाई महानगरको स्रोतबाट उपलब्ध गराउँदै आएको थप पारिश्रमिकलाई निरन्तरता दिइनेछ । साथै सामुदायिक सिकाइ केन्द्रका परिचालिकालाई बाल विकास सहयोगी कार्यकर्ता सरह महानगरको स्रोतबाट थप गरिनेछ ।
१२९. विद्यार्थीमा जीवनोपयोगी सीप विकास तथा स्वयंसेवा भाव जागृत गराउन सबै माध्यमिक विद्यालयमा स्काउट टुप र युवा रेडक्रस सर्कल विस्तारमा जोड दिइनेछ ।

१३०. बालमैत्री विद्यालयको अवधारणाअनुसार सबै सामुदायिक विद्यालयमा अपाङ्गमैत्री र छात्रामैत्री पूर्वाधार निर्माणमा जोड दिइनेछ। शिक्षाका क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा सबै सामुदायिक विद्यालयमा ज्याम्प निर्माण गरिनेछ।
१३१. सामुदायिक विद्यालयमा न्यूनतम कक्षाकोठाको अभाव नहुने गरी विद्यालय भवन निर्माण गरिनुका साथै जस्ताको छानामुनि फल्स सिलिड र स्कुल कलर कोड (School Color Code) अनुसार रङरोगन गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ। सुरक्षित विद्यालयको अवधारणाअनुरूप सबै सामुदायिक विद्यालयमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा जोड दिइनेछ।
१३२. सबै संस्थागत विद्यालयलाई अपाङ्गमैत्री र छात्रामैत्री पूर्वाधार निर्माणका लागि आवश्यक प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ।
१३३. सबै विद्यालयमा छात्रा शौचालय निर्माणलाई निरन्तरता दिइनुका साथै सेनिटरी प्याडको व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ।
१३४. सबै विद्यालयलाई स्वच्छ, सफा र हरित विद्यालयका रूपमा विकास गर्न विद्यालयलाई फोहर व्यवस्थापन र वृक्षरोपणका लागि प्रोत्साहित गरिनेछ। फोहोरको स्रोतमै वर्गीकरण गरी कुहिने फोहरको व्यवस्थापनका लागि प्रोत्साहन गरिनेछ।
१३५. **स्वस्थ विद्यार्थी उज्ज्वल भविष्य** अभियानसहित मेयरसँग शैक्षिक स्वास्थ्य कार्यक्रम सञ्चालन गरी सबै सामुदायिक विद्यालयका बालबालिकाहरूको वर्षको एक पटक विद्यालयमै निशुल्क स्वास्थ्य परीक्षण (आँखा, दाँत लगायत) को व्यवस्था मिलाइनेछ।
१३६. सबै अवस्थाका बालबालिकाको निशुल्क तथा अनिवार्य आधारभूत शिक्षाको अधिकार सुनिश्चित गर्न वडा शिक्षा समितिमार्फत् विद्यालयबाहिर रहेका बालबालिकाको तथ्याङ्क सङ्कलन गरी विद्यालयमा ल्याउन आवश्यक प्रबन्ध मिलाइनेछ। लैङ्गिक सम्पर्क शिक्षकको क्षमता विकास गरी विद्यालयलाई लैङ्गिक हिंसा रहित बनाउन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
१३७. विद्यालयमा बालमैत्री वातावरण बनाउन अतिरिक्त क्रियाकलाप योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।
१३८. लोपोन्मुख तथा अति सीमान्तकृत समूहका र सामाजिक, आर्थिक रूपमा कमजोर, विशेष सिकाई आवश्यकता भएका बालबालिकाको शिक्षामा पहुँच र निरन्तरताका लागि वडा शिक्षा समितिलाई बढी जिम्मेवार बनाई निश्चित मापदण्डका आधारमा महानगर छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइनेछ।
१३९. अनाथ, असहाय बालबालिकाको आवासीय शिक्षाको प्रबन्धका लागि यस क्षेत्रमा कार्यरत एस.ओ.एस. स्कुल, प्रहरी-नागरीक साझेदारी लगायतका संघसंस्थाहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ।

१४०. बालबालिकासँग मेयर कार्यक्रमलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिइनेछ।
१४१. विद्यालयहरूबीच स्वस्थ शैक्षिक प्रतिस्पर्धाको वातावरण निर्माण गर्न **एक वडा एक नमुना विद्यालय** विकास कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनुका साथै महानगर स्तरीय नमुना उन्मुख विद्यालय र बाल विकास केन्द्र छनोट तथा प्रोत्साहन गरिनेछ।
१४२. स्वरोजगारमुखी र दक्ष जनशक्ति उत्पादनका लागि कक्षा १२ सम्म विज्ञान विषय र प्राविधिक धारको शिक्षामा जोड दिइनेछ। हाल प्राविधिक धार सञ्चालनमा रहेका विद्यालयमा वृत्ति मार्गनिर्देशन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
१४३. CTEVT बाट सम्बन्धन प्राप्त गरी सञ्चालनमा आएका प्राविधिक शिक्षालयलाई सहजीकरण र नियमन गर्न आवश्यक पहल लिइनेछ। विश्वविद्यालय तथा सामुदायिक क्याम्पससँग आवश्यक समन्वय गरी रोजगारमूलक र प्राविधिक उच्च शिक्षाको अवसर विस्तारमा जोड दिइनेछ।
१४४. सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयका प्र.अ., शिक्षक र विद्यार्थीलाई नतिजाका आधारमा र बालशिक्षा केन्द्रलाई व्यवस्थापनका आधारमा पुरस्कृत गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ। विद्यालयको व्यवस्थापन सुदृढीकरणमा प्रधानाध्यापकको भूमिका र मनोबल उच्च बनाउन आवश्यक तालिम प्रशिक्षण र प्रोत्साहन प्रदान गरिनेछ।
१४५. साक्षर महानगर कायम राख्न समुदायको मागअनुसार साक्षरता कक्षा सञ्चालन गरिनुका साथै निरन्तर सिकाइका अवसर प्रदान गर्न हाल सञ्चालनमा रहेका सामुदायिक सिकाइ केन्द्रहरूलाई सक्रिय र जिम्मेवार बनाइनेछ।
१४६. भूगोल र विद्यार्थी सङ्ख्याका आधारमा सामुदायिक शिक्षक दरबन्दी मिलान तथा विद्यालय समायोजनको कार्य गरिनेछ।
१४७. प्र.अ. बैठक घुम्ती बैठकका रूपमा आयोजना गर्ने र असल अभ्यासको प्रस्तुति गरी सिक्ने अवसर सिर्जना गरिनेछ। विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरूको पनि समय समयमा बैठक राखी छलफल र क्षमता विकास गरिनेछ।
१४८. महानगरपालिकाको वडा नं. २९ मा रहेको आधारभूत विद्यालय चौकिडाँडामा चेपाङ लगायत लक्षित समूहका विद्यार्थीको लागि माध्यमिक तहसम्मको निशुल्क आवासीय सुविधा सहितको शिक्षाको अवसर प्रदान गर्ने गरी सम्भाव्यता अध्ययनको कार्य अगाडि बढाइनेछ।
१४९. सामुदायिक विद्यालयहरूको सम्पत्तिको संरक्षणका लागि विद्यालयको स्वामित्वमा रहेको जग्गाको अभिलेख व्यवस्थित रूपमा राखिनेछ।

१५०. विज्ञ सम्मिलित समूहबाट शैक्षणिक सुपरिवेक्षणको व्यवस्था मिलाई पृष्ठपोषण आदानप्रदान र गुणस्तर सुधारमा केन्द्रित गरिनेछ। भौतिक निर्माणका कार्यक्रमको अनुगमनमा वडा समितिलाई समेत जिम्मेवार बनाइनेछ ।
१५१. महानगरपालिका र महानगरभित्र रहेका उच्च शिक्षा शैक्षिक संस्थाहरू तथा अनुसन्धान केन्द्रहरूबीच स्वयंसेवा र अनुसन्धानका लागि साझेदारी गरिनेछ ।
१५२. भरतपुर महानगर प्रज्ञा प्रतिष्ठानको लागि आवश्यक स्रोत-साधनको व्यवस्थापन सहित संस्थागत विकास गरी महानगर भित्रका भाषा, साहित्य, कला, संस्कृतिको उत्थान र संरक्षणका कार्य गरिनेछ ।

युवा विकास:

१५३. *समृद्धिका लागि युवा, युवाका लागि सीप* भन्ने अभियानलाई सबैको समन्वयमा अगाडि बढाइनेछ ।
१५४. *एक घर एक सीपमूलक युवा कार्यक्रम* मार्फत युवाहरूलाई उत्पादन र समाजको आर्थिक रूपान्तरणको संवाहकका रूपमा केन्द्रित गरिनेछ ।
१५५. महानगरमा हरियाली तथा सरसफाई अभियान, सुशासन अभियान, लागू औषध नियन्त्रण, अपराध नियन्त्रण र सामाजिक सचेतनाका कार्यक्रमहरूमा युवाहरूका स्वयंसेवी संस्थाहरू, युवा क्लबहरूसँग साझेदारी र सहकार्य गरिनेछ ।
१५६. उर्जाशील युवावर्गलाई उद्यमशील बनाउन मागमा आधारित सीपमूलक तालिम, अवलोकन भ्रमण तथा परामर्शका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ। कुलत तथा दुर्व्यसनबाट जोगाउने कार्यक्रम सञ्चालनमा जोड दिइनेछ ।
१५७. महानगरका प्रतिभावान युवाहरू छनौट गरी उनीहरूलाई थप अगाडि बढ्न आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।
१५८. राष्ट्रिय युवा परिषद र वागमती प्रदेश युवा परिषदसँगको साझेदारी र सहकार्यमा युथ इन्कुबेसन सेन्टर स्थापना गरी युवाहरूसँग इन्ोभेटिभ आइडिया तथा व्यवसायिक प्रस्तावना माग गरी उत्कृष्ट प्रस्तावहरूलाई उद्यमशीलताका लागि सहयोग गरिनेछ ।
१५९. इच्छुक युवाहरूलाई आई.एल.ओ. सर्टिफाइड उद्यमशीलता सम्बन्धी क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१६०. वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवाहरूको सीप, ज्ञान र स्रोतलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा उपयोग गरिनेछ ।

१६१. नगर युवा सञ्जाल तथा वडा युवा क्लबमा आवद्ध युवाको नेतृत्व विकासमा जोड दिइनुका साथै विभिन्न विधामा युवा प्रतिभा प्रदर्शनका प्रतियोगिता आयोजना गरी अवसर प्रदान गरिनेछ।
१६२. युवामा स्वयंसेवी भावना प्रवर्द्धन तथा सामाजिक जिम्मेवारी बोध गराउन शिक्षा, स्वास्थ्य, वातावरण संरक्षण लगायतका क्षेत्रमा युवालाई स्वयंसेवाका अवसर प्रदान गरिनेछ। विपद् व्यवस्थापन तथा सामाजिक सुधारका क्रियाकलापमा युवाको संलग्नता बढाउने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।
१६३. स्थानीय तहका योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, मूल्याङ्कन तथा उपलब्धिको न्यायोचित वितरणसम्मका चरणमा युवाको अर्थपूर्ण सहभागिताका लागि जोड दिइनेछ।

खेलकुद विकास

१६४. भरतपुर महानगरपालिकालाई खेलकुद सिटीका रूपमा विकास गरिनेछ।
१६५. देशकै गौरवपूर्ण आयोजनाको रूपमा रहेको गौतमबुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय क्रिकेट रङ्गशाला निर्माण कार्य सम्पन्न गर्न नेपाल सरकार, बागमती प्रदेश सरकार र राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्सँग समन्वय र पहल गरिनेछ।
१६६. फुटबल रङ्गशाला चित्रवनको पूर्णता, क्याम्पाचौरलाई मिनि स्टेडियम लगायतका पूर्वाधारहरूलाई प्राथमिकताकासाथ विकास गरिनेछ।
१६७. खेलकुदको विकासका लागि महानगर खेलकुद विकास समितिको नेतृत्वमा खेल संघसंस्था तथा खेलकुद क्लबसँगको समन्वयमा विभिन्न विधाका वडास्तरीय र नगरस्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गरी राष्ट्रिय पहिचान अभिवृद्धि गर्ने खेलाडी विकासमा जोड दिइनेछ। खेलाडीहरूको वडागत अभिलेख राखी प्रोत्साहन, विकास र उपयोग गरिनेछ।
१६८. अन्तर्राष्ट्रिय, राष्ट्रिय, प्रदेशस्तरीय खेलमा पदक जित्ने महानगरबासी खेलाडीलाई पुरस्कार तथा सम्मान प्रदान गरी खेलकुद क्षेत्रलाई सम्मानित क्षेत्रका रूपमा विकास गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
१६९. विद्यालय तहदेखिनै खेल प्रतिभा प्रस्फूटनको लागि खेलमैत्री वातावरण निर्माणमा जोड दिई स्वस्थ र अनुशासित नागरीक तयारीमा जोड दिइनेछ।
१७०. खेलकुद क्षेत्रको विकासका लागि खेलकुद एकेडेमी स्थापनाका लागि आवश्यक अध्ययन अगाडि बढाइनेछ।

लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तिकरण र सामाजिक समावेशीकरण

१७१. भरतपुर महानगरलाई लैङ्गिक हिंसामुक्त, छुवाछुत मुक्त, भेदभावमुक्त र सबैखाले अन्धविश्वासमुक्त बनाउन सबैको समन्वयमा सघन अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
१७२. भरतपुर महानगरपालिकाभित्र रहेका छोरीहरूको स्वास्थ्य तथा सुरक्षाका लागि महानगरभित्र स्थायी बसोबास गर्ने महिलाबाट सरकारी स्वास्थ्य संस्थामा जन्मेका छोरीहरूलाई निशुल्क रू. एकलाख बराबरको “छोरी जीवन विमा” कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
१७३. आफ्नो टोल आफै विकास गरौंको अभियान सञ्चालन गरी हाल महानगरभित्र रहेका टोल विकास संस्थाहरूलाई वडा कार्यालयमा दर्ता गरी फोहर व्यवस्थापन, टोल सुधार, टोल सरसफाई, सडक वत्ती, रू. १ लाख सम्मको मर्मत र तथ्याङ्क संकलनको कार्यजिम्मेवारी दिई नागरीकलाई शासन प्रक्रियामा प्रत्यक्ष हिस्सेदार बनाइनेछ ।
१७४. विभिन्न संघसंस्थाहरूसँग साझेदारी गरी महानगरलाई सहयोगापेक्षी मानवमुक्त तथा सडक बालबालिकामुक्त महानगर घोषणालाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१७५. महिला तथा जोखिममा रहेका समुदायसँग “मेयर कार्यक्रम” अन्तर्गत विद्यालय शिक्षामा अति विपन्न किशोरीहरूको पहुँच विस्तार गर्न साईकल वितरणको कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
१७६. उपमेयरसँग “समन्यायिक विकास कार्यक्रम”का माध्यमबाट समुदाय तहमा कानुनी सचेतनाका कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१७७. महानगरभित्र रहेका अति विपन्न महिला, बालबालिका, सिमान्तकृत वर्ग, अति अशक्त, ज्येष्ठ नागरीक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, एकल महिला, दलित, मुस्लिम, पिछडावर्ग, आदिवासी, जनजाति, यौनिक अल्पसङ्ख्यक, द्वन्द्व पिडित तथा प्रभावित व्यक्ति तथा परिवार, आर्थिक तथा सामाजिक वञ्चितमा परेका समुदायको सशक्तीकरणका कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१७८. महिला तथा बालबालिका र विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएकाउपर हुने सबै प्रकारका हिंसा विरुद्ध शून्य सहनशीलताको नीति लिइनेछ । लैङ्गिक हिंसाको शिघ्र संवोधनका लागि आवश्यक स्रोत साधनको व्यवस्था गरिनेछ । सोका लागि सरकारी एवम् गैरसरकारी, सामाजिक संघसंस्थाहरूसँग सहकार्य र समन्वयमा जोड दिइनेछ ।
१७९. शारीरिक अशक्तताका कारण मध्यम अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई निशुल्क स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
१८०. बालमैत्री शासन पद्धति अनुरूप बालमैत्री वडा घोषणा तथा बालबालिका विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हिंसा र शोषण विरुद्धको नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

१८१. नगर क्षेत्रभित्र सञ्चालित बालगृहको अनुगमन र नियमनमा निरन्तरता दिई महानगर क्षेत्र बाहिरका बालबालिकालाई बालगृहमा संरक्षण दिने कार्यलाई निरूत्साहन गर्दै लगिनेछ ।
१८२. छुवाछुत र बालश्रम निषेध, बालविवाहमुक्त महानगर घोषणा र अन्तरजातीय विवाह गर्ने दम्पतिलाई सम्मान तथा प्रोत्साहन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१८३. संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र प्रासिका लागि भएका जनयुद्ध, जनआन्दोलन लगायतका आन्दोलनमा शहिद तथा वेपत्ता र पिडित परिवारका सदस्यहरूलाई मासिक रूपमा प्रदान गरिने जिविकोपार्जन सहयोग तथा आर्थिक सहायता कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१८४. गैहसरकारी सामाजिक संघसंस्थाको दर्ता, नवीकरण र सञ्चालित गतिविधिहरूको कानून बमोजिम नियमन गरिनेछ ।
१८५. महानगरको आर्थिक सहयोगमा गैरसरकारी संघ संस्थाबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रममा गैससले कम्तिमा ३० प्रतिशत नगद साझेदारी गरेमा मात्र योजना तथा कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने नीति लिइनेछ ।
१८६. ज्येष्ठ नागरीकहरूको सहज र सम्मानपूर्ण जीवनयापनको वातावरण निर्माणका लागि पारिवारिक तहमै मर्यादित जीवन यापन गर्न प्रोत्साहित गर्दै नगरभित्र सञ्चालनमा रहेका ज्येष्ठ नागरीक संघसंस्था तथा आश्रमहरूको सुदृढीकरण र व्यवस्थापनमा सहयोग एवम् सुधार गर्दै लगिने छ । “एक वडा एक ज्येष्ठनागरीक विश्रामस्थल” कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१८७. अपाङ्गताको प्रकृतिका आधारमा डिजिटलाइज्ड प्रविधिको माध्यमबाट अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण गर्ने र सामाजिक संघसंस्थाहरूको अगुवाइमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको आर्थिक एवम् सामाजिक सशक्तीकरण गर्दै समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१८८. व्यक्तिगत घटना दर्ताको अभिलेखलाई डिजिटलाइज्ड गरिनुका साथै जन्मदर्ताको कार्यलाई २०८० साल सम्ममा सतप्रतिशत र अन्य घटना दर्तालाई उल्लेख्य मात्रामा बृद्धि गरीदै लगिनेछ ।
१८९. सडक बालबालिका र बालश्रममुक्त महानगर निर्माणको नीति लिइनेछ ।
१९०. परिवार, समुदाय तथा विद्यालय तहमा किशोरीमैत्री अनुकूल वातावरण बनाउन विभिन्न सचेतनामूलक अभियानमा जोड दिइनेछ ।
१९१. विपन्नताको बाहुल्यता भएका वस्तीमा उद्यमशीलता र रोजगारीका अवसर श्रृजना गर्दै दिगो जिविकोपार्जनका कार्यक्रमहरूलाई प्रोत्साहन गर्दै लगिनेछ ।
१९२. गरीबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

१९३. वडा स्तरमा गठित महिला तथा आमा समूहको वडा कार्यालयमा सूचीकृत गरी समन्वयात्मक रूपमा महिला तथा लक्षित कार्यक्रमहरूको सञ्चालन गरिनेछ ।
१९४. महानगरमा सञ्चालनमा रहेका सुधार केन्द्रहरूको प्रभावकारी नियमन गरिनेछ ।
१९५. सीमान्तकृत, अति सीमान्तकृत तथा अल्पसंख्यक समुदायको सशक्तिकरणमा जोड दिइनेछ ।

स्वास्थ्य सेवा

१९६. "वडामा अस्पताल, स्वास्थ्य क्षेत्रमा समाजवाद" तथा हाम्रो पालिका स्वस्थ बालबालिकाको अवधारणा अनुरूप महानगरपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट प्रदान गरिने स्वास्थ्य सेवालाई गुणस्तरीय र जनमुखी बनाउँदै लगिनेछ ।
१९७. महिला, ज्येष्ठ नागरीक तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई भरतपुर अस्पतालबाट प्रदान गरिदै आएको निशुल्क ओपिडि टिकट अनुदानलाई निरन्तरता दिइनेछ । भरतपुर अस्पतालमा महानगरपालिकाको सहायता कक्ष निर्माण गरी छोरी बीमा र ओपिडी टिकट व्यवस्थापनमा सहजीकरण गरिनेछ ।
१९८. बालबालिका, महिला, ज्येष्ठ नागरीक लगायत लक्षित समूहका लागि विशेष स्वास्थ्य कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । भरतपुर अस्पतालमा बर्थिङ्ग सेन्टर स्थापनाको संभाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
१९९. गुणस्तरीय आधारभुत स्वास्थ्य सेवामा महानगरवासीको पहुँच सुनिश्चित गर्न जनस्वास्थ्य प्रवर्द्धन कार्यक्रममा विशेष जोड दिइनेछ । स्वास्थ्य सेवालाई जनताको घरदैलामै पुर्याउनका लागि खोप क्लिनिक, गाउँघर क्लिनिक लगायत सामुदायिक सेवालाई निरन्तरता दिदै यसमा संलग्न जनशक्तिलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिनेछ ।
२००. महानगरपालिकामा कोभिड १९ लगायत संक्रामक रोगहरूको निगरानी, रोकथाम, निदान, उपचार तथा व्यवस्थापनका लागि बहुनिकाय समन्वय गरी सबै संयन्त्रहरू परिचालन गरिनेछ ।
२०१. महानगरपालिकाको स्वामित्वमा रहने अस्पताल स्थापनाका लागि संघीय र प्रदेश सरकारसँग आवश्यक समन्वय गरिनेछ ।
२०२. महिलाहरूको पाठेघरको मुखको क्यान्सरको स्क्रिनिङ्गको अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
२०३. पूर्णखोप सुनिश्चितता उपलब्धिद्वारा दिगोपनाका लागि आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । "स्वस्थ बालबालिका महानगरको भविष्य" भन्ने नाराकासाथ बाल स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
२०४. महानगरपालिकाभित्र संचालनमा रहेका मेडिकल कलेज, निजी अस्पताल, पोलिक्लिनिक, डायग्नोस्टिक सेन्टर, क्लिनिक, आयुर्वेद अस्पताल तथा क्लिनिक, औषधि पसल आदि

- स्वास्थ्य संस्थाहरूको अनुगमन तथा नियमन गरी महानगरबासीको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको अधिकार सुनिश्चित गरिनेछ ।
२०५. स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी हुने महिलालाई निशुल्क यातायात/एम्बुलेन्स खर्च, क्याल्सियम सप्लिमेन्टेसन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ । गर्भवती महिलालाई आधारभूत प्रयोगशाला सेवा निशुल्क उपलब्ध गराइनेछ ।
२०६. विद्यालय तथा समुदाय स्तरमा स्वास्थ्य प्रवर्द्धन तथा स्वास्थ्य परीक्षण स्क्रिनिङ लगायतका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
२०७. सरूवा तथा भेक्टरजन्य रोगहरूको रोकथाम तथा महामारी नियन्त्रणका लागि विपद व्यवस्थापन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि आवश्यक तयारी एवं समुदाय परिचालन लगायतका एकीकृत कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
२०८. सूतिजन्य पदार्थको प्रयोगले मानव स्वास्थ्यमा पर्ने नकारात्मक असरलाई मध्यनजर गर्दै भरतपुर महानगरलाई **सूतिजन्य पदार्थ निषेधित महानगर**को रूपमा घोषणागर्न आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
२०९. स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने सेवालार्ई सर्वसुलभ तथा प्रभावकारी बनाउन गुणस्तरीय औषधी सामग्रीको नियमित आपूर्ति गरी उपलब्धता सुनिश्चित गरिनेछ ।
२१०. स्वास्थ्य सेवामा तथ्यमा आधारित निर्णयका लागि स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको प्रयोग तथा उपयोगलाई सबै स्वास्थ्य संस्थासम्म विस्तार गरिनुका साथै स्वास्थ्य सम्बन्धि क्रियाकलापहरूको अभिलेख तथा प्रतिवेदनलाई प्रविधिमैत्री बनाउन डिजिटलाइज गर्दै लगिनेछ ।
२११. स्वास्थ्य सम्बन्धि सन्देश एवं सूचना प्रवाहलाई वैज्ञानिक र प्रविधिमैत्री बनाई स्वास्थ्य प्रवर्द्धनका साथै नागरीकको स्वास्थ्य सम्बन्धि सूचना पाउने मौलिक हक सुनिश्चित गरिनेछ । स्वास्थ्य अनुसन्धानलाई प्राथमिकता र प्रोत्साहन गरिनुका साथै स्वास्थ्य प्रवर्द्धन तथा शिक्षामूलक कार्यक्रममा विशेष जोड दिइनेछ ।
२१२. आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा पद्धती मार्फत उपचार, नसर्ने रोगको रोकथाम तथा स्वास्थ्य प्रवर्द्धनका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ । ज्येष्ठ नागरीक, स्तनपायी आमा र बच्चाको स्वास्थ्य प्रवर्द्धनमा विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । ज्येष्ठ नागरीकहरूको स्वास्थ्य प्रवर्द्धनका लागि समुदायस्तरसम्म कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
२१३. स्वास्थ्य सेवामा आयुर्वेद लगायतका वैकल्पिक चिकित्सा पद्धतिलाई समावेश गर्दै लगिनेछ ।
२१४. निश्चित मापदण्ड तोकेर स्वास्थ्य चौकीहरूको स्तरोन्नतिका कार्य प्राथमिकताकासाथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।

२१५. स्वास्थ्य क्षेत्रको समग्र विकासका लागि संघीय सरकार, प्रदेश सरकार लगायत अन्य सार्वजनिक, गैरसरकारी र निजी क्षेत्रसँग सहकार्य र समन्वय गरिनेछ ।

आर्थिक विकास

कृषि विकास

२१६. **भरतपुर महानगर, कृषिमा आत्मनिर्भर** भन्ने अभियानलाई अगाडि बढाइनेछ । यसका लागि कृषि उत्पादनमा बृद्धिगरी उत्पादको न्युनतम लागतमूल्यका आधारमा न्युनतम बजारमूल्य तोकिनेछ ।
२१७. "**भरतपुर महानगर अर्गानिक शहर**"को अभियानको थालनी गरिनेछ ।
२१८. महानगरपालिका, कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय तथा सहकारीहरूसँगको समन्वयमा **मेयरसँग किसान कार्यक्रम** सञ्चालन गरी प्राविधिक ज्ञान, तालिम तथा अनुसन्धानका कार्यहरू गरिनेछ ।
२१९. भू-उपयोग ऐन तथा नियमावलीको कार्यान्वयन गर्न ६ महीनाभित्र कृषि र गैरकृषि जग्गाको वर्गिकरण गरी कृषियोग्य जग्गाको चक्लाबन्दी तथा कन्ट्र्याक्ट फार्मिङका लागि महानगरपालिकाबाट समन्वय गरिनेछ ।
२२०. कृषकहरूलाई तत्कालै प्राविधिक सहायता पुर्याउनका लागि कृषि विज्ञहरू सहितको **कृषि एम्बुलेन्स** सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
२२१. भरतपुर महानगरपालिकालाई उन्नत विउ (खाद्यान्न) उत्पादनको हवको रूपमा विकास गरिनेछ र यसको लागि खाद्यान्न विउ उत्पादन गर्ने कृषकहरूलाई प्रोत्साहित गर्न उत्पादन परिमाणको आधारमा अनुदान दिने व्यवस्था मिलाइनेछ । बीउको गुणस्तर परीक्षण गरी महानगरले प्रमाणित गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
२२२. कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण तथा वैज्ञानिकीकरणका लागि कृषिमा यान्त्रिकरण गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२२३. महानगरभित्रका खेतीयोग्य जमिनमा सिंचाईको पर्याप्तता सुनिश्चित गर्न भैरहेका जिर्ण अवस्थाका नहर, कुलोको मर्मत गर्ने तथा कृषकहरूलाई साना सिंचाईमा अनुदान दिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । अति आवश्यक ठाउँमा संघीय तथा प्रदेश सरकारसंगको सहकार्यमा ठूला खालका डिपबोरिड खन्ने कार्य गरिनेछ । जिर्ण अवस्थामा रहेको नारायणी लिफ्ट सिंचाई आयोजनालाई नियमित संचालन गर्न संघीय सरकारसंग समन्वय गरी कार्य अगाडि बढाइनेछ ।
२२४. स्थानीय कृषि उपजहरूको बजारीकरणका लागि पूर्वाधारमा आवश्यक लगानी गरिनेछ । **एक वडा एक हाटबजार स्थापना** गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । संचालनमा रहेका हाटबजारहरूको

- स्तरन्नोति गरिनुका साथै कृषि उत्पादन विशेषगरी तरकारीको प्याकेजिङ्ग सुधार तथा **मेड इन भरतपुर**को ब्राण्डिङको लागि प्रोत्साहन गरिनेछ ।
२२५. निजि क्षेत्रसंगको सहकार्यमा व्यवसायिक तरकारी खेती गर्ने कृषक, सहकारी, कृषक समूह तथा फार्महरूलाई उत्पादनको सहज बजार पहुँचका लागि बिक्री केन्द्र (Outlet) स्थापना गर्न आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराईनेछ ।
२२६. **"विषादी मुक्त भरतपुर"** नीति एवं आई.पी.एम. कृषक पाठशालालाई निरन्तरता दिइनेछ । विषादी परीक्षण प्रयोगशालालाई संघीय तथा प्रदेश सरकारसंगको सहकार्यमा थप सशक्त एवं व्यवस्थित गरिनेछ । जैविक विषादी प्रयोगलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
२२७. मौरीघारको विस्तार तथा आवश्यक उपकरणको लागि साझेदारीको व्यवस्था गरिनेछ ।
२२८. कृषकहरूको क्षमता अभिवृद्धि तथा प्रविधि हस्तान्तरणका तालिमहरू संचालन गरिनेछ ।
२२९. कृषियोग्य भूमीको पूर्ण उपयोग सुनिश्चितगर्न महानगरभित्र रहेका कुनैपनि जमिन बाँझो राख्ने कार्यलाई दुरुत्साहन गरिनेछ ।
२३०. वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका तथा बेरोजगार युवाहरूलाई कृषि पेशातर्फ आकर्षित गर्नका लागि व्यवसायिक खेतिगर्न चाहेमा अनुदान दिने व्यवस्था गरिनेछ ।
२३१. कृषि उत्पादनको उत्पादनपश्चात गरिने प्रशोधनका लागि सानाखाले प्रशोधन उद्योग स्थापना गर्न कृषि सहकारी तथा समूहहरूलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
२३२. व्यवसायिक तथा सामुहिक तरकारी खेती गर्ने कृषकहरूका लागि आफ्ना उत्पादनलाई सहज रूपमा बजारसम्म पुर्याउन ढुवानीका साधनमा अनुदान दिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
२३३. भरतपुर कृषकमैत्री ऋण कार्यक्रम अन्तर्गत न्यूनतम ब्याजमा कृषकलाई ऋण उपलब्ध गराउन सहजिकरण गरिनेछ । त्यस्तो ऋण २५ लाखसम्म लिँदा २ प्रतिशत ब्याज महानगरपालिकाले व्यहोर्ने निति लिईनेछ ।
२३४. कृषि विमा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२३५. विपन्न तथा सिमान्तकृत कृषकहरूका लागि उनीहरूको आयस्तर बृद्धिगर्ने खालका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
२३६. कृषि सूचना प्रणालीको विकास गरी महानगरका प्रत्येक कृषकलाई त्यसमा आवद्ध गरिनेछ । कृषिको तथ्याङ्कलाई सुदृढिकरण, व्यवस्थित र तथ्यपरक बनाइनेछ ।
२३७. महानगरपालिकाभित्रका उत्कृष्ट कृषकहरूलाई पुरस्कृत गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२३८. कृषि तथा पशु विकासका क्षेत्रमा प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन प्रदान गर्न आवश्यक क्षेत्रहरूको पहिचान गरी कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।

२३९. कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालयसंग कृषि तथा पशुपालनको क्षेत्रमा प्रविधि विकास तथा विस्तार र विज्ञ सेवाको लागि सहकार्यमा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
२४०. प्राकृतिक प्रकोप, विपत् तथा महामारीजन्य अवस्थाबाट हुने व्यवसायिक नोकशानीमा पिडित कृषकहरूलाई राहत सहयोग दिने व्यवस्थाको थालनी गरिनेछ ।
२४१. उत्पादित वस्तुको खरिद-बिक्रीको व्यवस्था मिलाउन र उत्पादन लागतको आधारमा मूल्य निर्धारण गर्न आवश्यक संयोजन गरिनेछ ।
२४२. खाद्य गुणस्तर परीक्षण प्रयोगशाला स्थापनाको लागि अध्ययन गरी प्रतिवेदनको आधारमा कार्य थालनी गरिनेछ ।
२४३. वागमती प्रदेश सरकारसँगको समन्वयमा एक वडा एक कृषि प्राविधिक व्यवस्थापन कार्यलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२४४. अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका कृषि तालिममा सहभागि हुन सहजीकरण गरिनेछ ।
२४५. अन्न भण्डारणका लागि साइलो/बिगसाइलो तथा कोल्डस्टोर निर्माण कार्यको अध्ययन र प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।
२४६. स्थानीय जातका कृषि वालीका विउको संरक्षणका लागि कृषि तथा वन विज्ञान विश्व विद्यालयसँगको सहकार्यमा अध्ययन गरिनेछ ।

पशु विकास

२४७. दूध उत्पादनमा दिइदै आएको उत्पादनमा आधारित *प्रति लिटर दूधमा रु. ३/- अनुदान*लाई निरन्तरता दिईने छ ।
२४८. वागमती प्रदेशसँगको समन्वयमा *भेटेरिनरी एम्बुलेन्स* कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
२४९. आर्थिक अवस्था कमजोर भएका र रोजगारी नभएका विपन्न परिवारहरूको जिविकोपार्जनका लागि *निर्वाहमुखि पशुपन्छीपालन कार्यक्रम* कार्यान्वयनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२५०. पशुजन्य पदार्थहरूको उत्पादन लागत न्यूनीकरणका लागि बहुवर्षिय घाँस विकास तथा *हरियो घाँसमा आधारित पशुपालन* कार्यक्रम प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२५१. नश्ल सुधारका लागि कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रमको नियमित कार्यान्वयन तथा महानगरपालिकामा कृयाशील सातवटै पशु सेवा केन्द्र मार्फत बाँझोपन निवारणका घरदैलो घुम्ती शिविर सञ्चालन गरिनेछ ।
२५२. पशुपन्छीहरूको रोग निरोधात्मक, प्रतिरोधात्मक र उपचारात्मक सेवाहरू, गुणस्तरीय प्रयोगशाला सेवा तथा महामारीजन्य रोगहरूको प्रभावकारी नियन्त्रणका कार्यहरू गरिनेछ ।
२५३. पशु विमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न कृषकलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

२५४. उपभोक्ताहरूलाई स्वच्छ र स्वस्थ माछा-मासु उपभोगका लागि माछा-मासु पसल सुधारका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गरिनेछ । बधस्थलहरूको मापदण्ड बनाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
२५५. मत्स्य व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२५६. स्वरोजगारमूलक एवं व्यवसायिक पशुपालन व्यवसायको प्रवर्द्धनमा सहयोग गरिनेछ ।
२५७. वागमती प्रदेश सरकारसँगको समन्वयमा **एक वडा एक पशु सेवा प्राविधिक कार्यक्रम**लाई प्रथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।
२५८. सामुदायिक चौपायाहरू तथा कुकुर व्यवस्थापनका लागि संघसंस्थाहरूसँग साझेदारी गरी दीगो व्यवस्थापन गरिनेछ ।

सहकारी तथा रोजगार प्रवर्द्धन

२५९. **एक सहकारी एक उत्पादन**को अभियान सघन रूपमा अघि बढाइनेछ । कृषि सहकारीलाई कृषकको उत्पादनको संकलन, प्याकेजिङ्ग र बजारीकरणमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
२६०. सहकारीहरूको प्रभावकारी नियमन गरिनेछ । सहकारी संस्थाहरूको एकीकरण र डिजिटल कारोबारलाई प्रोत्साहन गर्दै सहकारी तथा गरीबी सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (COPOMIS) मा सहकारी संस्थाहरूको आवद्धतालाई अनिवार्य गरिनेछ ।
२६१. कृषकहरूलाई उत्पादन सहकारी खोल्न लगाई बजारसम्म पहुँच पुर्याउनका लागि आवश्यक सहजीकरण गरिनेछ ।
२६२. वित्तीय तथा गैर वित्तीय सहकारी संस्थाहरूलाई उत्पादनमा केन्द्रित हुन सहजीकरण गरिनेछ ।
२६३. सहकारी मार्फत उद्यमशीलताको विकासका लागि युवा तथा उद्यमीहरूलाई नविन व्यवसाय शुरू गर्न आवश्यक क्षमता विकास, प्रविधि हस्तान्तरण, वित्तीय पहुँच सहजीकरण र बजारीकरणका कार्यक्रमसंग आवद्ध गराई स्वरोजगार अभिवृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
२६४. सहकारी शिक्षा र तालिम मार्फत सहकारी संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
२६५. सहरी तथा ग्रामीणक्षेत्रमा गरीबी न्यूनीकरण गर्न स्वरोजगार तालिम (सैलुन, प्लम्बर, इलेक्ट्रिसियन, ड्राइभिङ आदि) पश्चात व्यवसाय संचालन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।

पर्यटन तथा संस्कृति

२६६. भरतपुर महानगरलाई पर्यापर्यटन, सांस्कृतिक पर्यटन, माइस पर्यटन, साहसिक पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, जल पर्यटन, कृषि पर्यटन, विकास पर्यटन, स्वास्थ्य पर्यटन, सहकारी पर्यटन र शैक्षिक पर्यटनको हबका रूपमा विकास गरिनेछ ।
२६७. भरतपुर भ्रमण वर्ष २०८० घोषणा गरी "घुमौ भरतपुर" अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
२६८. पर्यटन क्षेत्रको विकास र विस्तारको लागि अल्पकालीन, मध्यकालीन र दीर्घकालीन गुरुयोजना तर्जुमा गरी वार्षिक कार्यक्रममा समावेश एवं कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२६९. भरतपुर (चितवन) - पोखरा (कास्की) - लुम्बिनी स्वर्ण त्रिकोण (GOLDEN TRIANGLE) पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई सफलतापूर्वक कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२७०. महानगरपालिकाले पहिचान गरेका ३० वटा प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्यहरूको प्रवर्द्धन तथा विकास गरिनेछ ।
२७१. चौकिडाँडालाई स्थानीय उपभोक्ताहरूको साझेदारीमा माइस टुरिजमको रूपमा विकास गरिनेछ ।
२७२. उपयुक्त जमिनको पहिचान गरेर भरतपुर महानगरपालिका पर्यटकीय स्तम्भ निर्माण गरिनेछ ।
२७३. आदिवासी, जनजाति, पिछडावर्ग आदिको भाषा, लिपि, बाजागाजा, रीतिरिवाज, परम्परा, संस्कृति आदिको संरक्षण गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२७४. आवश्यकता अनुसार विभिन्न जाति, जनजातिको पहिचान झल्कने सांस्कृतिक महोत्सव आयोजना गरिनेछ ।
२७५. कृषि, शैक्षिक, पर्या-पर्यटन एवं जल पर्यटन जस्ता पर्यटकीय गतिविधिहरूको प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
२७६. महानगरपालिकाको सांस्कृतिक सम्पदा सूचीहरूको सर्भेक्षण गरी महत्वपूर्ण सम्पदा स्थलहरूको सम्पदा संरक्षण गुरुयोजना तयार गरिनेछ ।
२७७. महानगरका परम्परागत रैथाने संस्कृतिहरू, सम्पदा र उत्पादनहरूलाई बजारीकरण गर्न आवश्यक कार्यक्रमहरू अगाडि बढाइनेछ ।
२७८. होमस्टेको व्यवसायिकताको माध्यमबाट पर्यटन प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
२७९. पर्यटन सूचना नक्शा तयार गरी जारी गरिनेछ ।

उद्योग

२८०. भरतपुर महानगर दीगो औद्योगिक शहर भन्ने अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
२८१. महानगरभित्र उद्योग सञ्चालन कार्यविधि बनाई लागू गरिनेछ ।
२८२. महानगरभित्र रहेका उद्योग र उद्योगीहरूको क्षमता अभिवृद्धिको लागि विशेष कार्यक्रम बनाएर लागू गरिनेछ ।

२८३. महानगरपालिकाभित्र छरिएर रहेका उद्योगहरूलाई व्यवस्थित गर्नेगरी बागमती प्रदेशको आर्थिक सहयोगमा वडा नं. २० मा ५ विघा क्षेत्रफलमा बनाउदै गरेका उद्योग ग्राम निर्माणलाई छिटो सम्पन्न गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।
२८४. वडा नं. २१ मा संघीय सरकारको आर्थिक सहयोगमा महानगरबाट डी.पी.आर. तयार गरी संघस्तरीय उद्योग ग्राम निर्माणलाई सम्पन्न गर्न उपयुक्त सहयोग र समन्वय गरिनेछ ।
२८५. स्थानीय स्रोत, कच्चा पदार्थ, सीप, श्रम र प्रविधिको उपयोग गर्नेगरी उद्योगको विकास गर्दै रोजगारी अभिवृद्धि गरिनेछ ।
२८६. सृजनात्मक तथा अनुसन्धानमा आधारित साना उद्योगहरूको स्थापनाका लागि प्रोत्साहन स्वरूप बिउ पूँजी तथा उत्पादन पश्चात बिक्री बिल बिजकका आधारमा अनुदानको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
२८७. नियमित रूपमा कर तिर्ने र ५० जनाभन्दा धेरैलाई रोजगारी दिने उद्योगीलाई महानगरबाट सम्मान गर्ने नीति लिईनेछ ।
२८८. कम्तीमा १० वटा उद्योगहरूलाई केन्द्रीकृत गरी व्यवस्थित गर्नेगरी निजी क्षेत्रबाट औद्योगिक ग्राम स्थापना गर्न चाहेमा प्रोत्साहनका लागि महानगरपालिकाबाट पूर्वाधार निर्माण (बाटो, बिजुली, कम्पाउण्ड, ढल निकास, खानेपानी आदि) को लागि सहयोग र समन्वय गरिनेछ ।
२८९. स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित मौलिकता झल्कने हस्तकला, स्थानीय सीप, प्रविधि र कलामा आधारित उद्योगहरूको स्थापना र सञ्चालनका लागि सीप विकास र उद्यमी क्षमता अभिवृद्धिसँग सम्बन्धित कार्यक्रम सञ्चालन गर्न महानगरपालिकाभित्र रहेका उद्योगीहरूको छाता संस्थासँग सहकार्य गरिनेछ ।
२९०. महानगरपालिकाभित्र उद्योगीले गरेको रोजगारी सिर्जना र राजश्वमा गरेको योगदान, औद्योगिक उत्पादनको मौलिकता तथा स्थानीय कच्चा पदार्थको उपयोग आदिका आधारमा कर्मसियल्ली इम्पोर्टेन्ट पर्सन (CIP) को पहिचान दिने ब्यवस्था मिलाईनेछ ।
२९१. चितवन उद्योग संघ परिसरमा महानगरपालिकाको सहकार्यमा पूर्वाधार तयार भई सञ्चालन हुँदै आएको औद्योगिक पाठशालामा नयाँ उद्यमी सिर्जनाका लागि सञ्चालन हुने शुरूवाती तथा अन्य उद्यमी क्षमता अभिवृद्धि र सीप विकास सम्बन्धि तालिम कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२९२. महानगरपालिका क्षेत्रभित्रको मोटेरेवल मार्गहुँदै विस्तार गरीएका विद्युत, टेलिफोन, इन्टरनेट, केबल आदिका तारहरू ढुवानीका साधनहरूलाई अवरोध नपुग्ने गरी व्यवस्थापन गर्न उपयुक्त कार्यहरू तत्कालै अगाडि बढाईनेछ ।

२९३. रोजगार बैंक पोर्टल मार्फत रोजगारदाता र बेरोजगारबिच सम्बन्ध स्थापित गराई रोजगार व्यवस्थापनमा सहजीकरण गरिनेछ ।
२९४. महानगरपालिकाभित्र सञ्चालित हाटबजारमा व्यवसायिक कृषक वा कृषक समूह स्वयंले स्टल राख्न चाहेमा सहूलियत प्राप्त गर्नसक्ने नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।
२९५. महानगरपालिकाले दिने छुट-सुविधा तथा सहूलियत उत्पादन परिमाणलाई पुष्ट्याई गर्ने बिक्री बिल विजकका आधारमा वास्तविक उत्पादकलाई प्रोत्साहन मिल्नेगरी नगद अनुदान दिने नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।
२९६. औद्योगिक उत्पादनको प्रवर्द्धन, बजारीकरण र आधुनिक प्रविधि अनुसरण एवं हस्तान्तरण गर्ने प्रयोजनका लागि उद्योग प्रतिष्ठानका छाता संस्थाहरूले निश्चित मापदण्ड पुरागरी स्थायी प्रकृतिका प्रदर्शनी स्थलमा आयोजना गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय औद्योगिक प्रदर्शनीलाई महानगरले गौरवको प्रदर्शनीको रूपमा लिई प्रवर्द्धनमा सहयोग गरिनेछ ।
२९७. निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा महानगरपालिका क्षेत्रभित्र प्राविधिक पार्क निर्माणको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
२९८. युवाहरूलाई उद्यमशिलतामा आकर्षण गर्न तथा उद्यमशिलताका अन्तर्राष्ट्रिय आयामहरूसँग साक्षात्कार गर्ने वातावरण तयार गर्न वास्तविक र समर्पित युवा उद्यमीका संस्थाहरूसँग सहकार्य गरी अन्तर्राष्ट्रिय लगानी तथा उद्यमी सम्मेलन गरिनेछ ।
२९९. महानगरपालिकामा दर्ता भई नियमित रूपमा कर तिरी अद्यावधिक हुने उद्योगहरूको पहिचानका लागि नविकरणको समयमा करदाता पहिचान विशेष स्टिकर उपलब्ध गराई सम्बन्धित उद्योग प्रतिष्ठानमा अनिवार्य टाँस्नुपर्ने प्रावधान गरिनेछ ।
३००. दर्ता नगरी सञ्चालित उद्योगहरू तथा बस्तु उत्पादन गर्ने व्यक्ती र संस्थाहरूलाई निजी क्षेत्रको सहभागितामा स्थलगत अनुगमन गरी त्यस्ता कारोबारलाई महानगरको करको दायरामा ल्याउने ब्यवस्था मिलाइनेछ ।
३०१. हरेक तयारी कंक्रीट सामग्रीको भारवहन क्षमता थाहा नहुँदा उद्योगीहरूमा अन्यौलता सिर्जना भएकोले स्पष्ट प्रावधान बनाई भारवहन क्षमता नाप्ने मेशिन राख्ने ब्यवस्था मिलाइनेछ ।

प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम

३०२. रोजगार सेवा केन्द्रलाई रोजगार बैंकको रूपमा विकास गरिनेछ । भरतपुर महानगरपालिकामा सुचिकृत भएका बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई न्युनतम १०० दिनको रोजगारी प्रदान गरी सार्वजनिक पुर्वाधारको विकास निर्माणसँगै सामाजिक संरक्षणको प्रत्याभूति गराइनेछ ।

३०३. भरतपुर महानगरमा आधारभूत सेवा केन्द्र संचालनमा ल्याई प्लम्बर, इलेक्ट्रिसियन, टायल, मार्बल लगायतका क्षेत्रगत दक्ष प्राविधिकहरू उपलब्ध गराउने गरी रोजगार बैकलाइ सुदृढीकरण गरिनेछ ।
३०४. रोजगार सेवा केन्द्रमार्फत विभिन्न सार्वजनिक, निजी, तथा गैरसरकारी क्षेत्रका रोजगारदाताहरूसँग परामर्श गरेर स्थानीय तहभित्र सिर्जना हुनेगरी रोजगारीको अवसरहरूको खोजि गर्ने र रोजगार दाताहरूसँग रोजगारीको अवसरमा सूचना संकलन, आदान प्रदान, प्रशोधन तथा उपयोगमा साझेदारी गरिनेछ ।
३०५. भरतपुर महानगरपालिकाले सञ्चालन गर्ने योजना तथा आयोजनाहरूमा आवश्यक श्रमिकहरू पूर्ति गर्दा रोजगार सेवा केन्द्रमा सुचिकृत बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई पहिलो प्राथमिकता दिईनेछ ।
३०६. महानगरपालिका तथा वडागत आयोजनाहरू प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमसँग साझेदारी गरी सञ्चालन गरिनेछ ।
३०७. महानगरपालिका अन्तर्गत सुचिकृत बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई स्वरोजगार तथा सीपयुक्त बनाउन सिपमुलक तालिम दिई सोही प्रकारका काममा कार्यस्थलमा आधारित तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
३०८. वैदेशिक रोजगारमा जान चाहने व्यक्तिहरूलाई पूर्व प्रस्थान अभिमुखिकरण लगायतका अन्य वैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धित तालिमहरूको व्यवस्था गरिनेछ ।

राजस्व प्रशासन

३०९. कर तिरौँ आफ्नै लागि भन्ने अभियान सञ्चालन गरी कर प्रशासनलाई सरल, पारदर्शी, प्रविधिमैत्री र सेवाग्राहीमैत्री बनाई अधिकतम कर संकलन हुने वातावरण सिर्जना गरिनेछ ।
३१०. करको दर निर्धारण पद्धती तथा असुलीमा नीतिगत स्पष्टता कायम गरिनेछ ।
३११. करदाताको तथ्याङ्क संकलन गरी अभिलेख अद्यावधिक गरिनुको साथै करदाता दर्ता तथा अभिलेख प्रणालीलाई समायानुकुल तथा प्रविधिमैत्री बनाई सरोकारवाला निकाय, निजी क्षेत्र, टोल विकास संस्था आदिसँग समन्वय तथा सहकार्य गरी कर संकलन गरिनेछ ।
३१२. सम्पूर्ण करदाताको विवरण डिजिटल प्रणालीमा आबद्ध गरी व्यवसाय कर, घरबहाल कर, सम्पत्ति कर लगायतका करहरू अनलाइन भुक्तानी प्रणाली मार्फत असुल गर्ने, वडा तथा महानगरपालिकाको राजस्व संकलन मार्फत भएको दैनिक आम्दानीलाई महानगरपालिका कार्यालय हाताभित्र राष्ट्रिय बाणिज्य बैंकको काउन्टर राखी दैनिक राजस्व जम्मा गर्न सहजिकरण गरिनेछ ।

३१३. महानगरपालिकाको आन्तरिक स्रोतसाधनको प्रभावकारी परिचालन गर्न प्रगतिशील कर प्रणालीको विकास, राजस्व चुहावटलाई न्यूनीकरण र करको दायरा विस्तार गर्न आवश्यक नीति तय गरिनेछ।
३१४. महानगरपालिकाको आन्तरिक आम्दान बृद्धिका लागि भरतपुर-२२ पटिहानीमा सञ्चालित अम्ब्रेला स्ट्रीट पर्यटकीय स्थल, नारायणी नदि किनारमा सञ्चालित अस्थायी व्यवसाय र जल यातायातलाई थप प्रभावकारी ढंगले सञ्चालन गरी आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकलाई आकर्षण गर्दै आन्तरिक आयमा बढोत्तरी गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
३१५. घरजग्गा बहाल करलाई थप प्रभावकारी बनाउन सरोकारवाला निकाय, कार्यालय, टोल विकास संस्था, निजी क्षेत्रसँग समन्वय गरी अभिलेख व्यवस्थापन, पूर्ण डिजिटलाइज र सम्पत्ति करसँग लिंक गराई अझै थप प्रभावकारी बनाइनेछ।
३१६. कोभिड १९ र त्यसका नयाँ भेरियन्टको प्रभावलाई मध्यनजर गरी आ.व. ०७८/०७९ मा करदाताले बुझाउनु पर्ने करमा कुनैपनि जरिवाना नलगाउने र समयमा कर असुल गर्न करदातालाई छुटदिने नीति लिइनेछ।
३१७. राजस्व संकलन कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन महानगरपालिकाको महाशाखा, शाखा, इकाई र वडा कार्यालयबाट सेवा प्रवाह गर्दा राजस्व महाशाखासँग लिंक गराई वेभवेस प्रणालीबाट सञ्चालित सफ्टवेयरमा आवद्ध गराई सेवा प्रवाह गर्ने पद्धतिलाई अझ थप प्रभावकारी बनाइनेछ।
३१८. प्रचलित कानून बमोजिम हुनेगरी सम्पत्ति कर, मालपोत तथा भुमिकरको दायरा बढाउने, स्वयंकर निर्धारण पद्धती मार्फत करदातालाई नै पहिलो कर प्रशासकको रूपमा लिने गरी आफ्नो सम्पत्तिको अभिलेखमा स्वयं परिमार्जन गर्ने वातावरण सिर्जना गराई सडकको पहिचान र क्षेत्रानुसार हाल कर प्रयोजनका लागि तय गरिएको जग्गाको मुल्यमा पुनर्मूल्याङ्कन गरिनेछ।
३१९. राजस्व असूली कार्यलाई समायानुकूल एवं प्रविधिमैत्री बनाई राजस्व संकलन गर्न राजस्व महाशाखामा कार्यरत कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धिमा जोड दिइनेछ।
३२०. महानगरपालिकाको आन्तरिक राजस्व बृद्धिमा योगदान गरेवापत योगदानका आधारमा कर्मचारी तथा करदातालाई पुरस्कृत गरी थप हौसला प्रदान गरिनेछ।

अनुगमन तथा सूचना प्रविधि र संस्थागत विकास

योजना तथा बजेट

३२१. महानगरको योजना प्रणालीलाई पारदर्शी, जनसहभागितामूलक र प्रभावकारी बनाइनेछ।

३२२. महानगरपालिकाको विकास र समृद्धिका लागि विभिन्न विधाका राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय र स्थानीय विज्ञहरूको रोस्टर तयारगरी छलफल र सुझाव लिएर अघि बढ्ने कार्यलाई अझै प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।
३२३. स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्व-मूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७७ लाई पूर्णरूपमा कार्यान्वयन गरी संस्थागत रूपान्तरण गरिनेछ । आगामी वर्ष लिसा सूचकांकमा ९० प्रतिशत अंक हासिल गरिनेछ ।
३२४. आवधिक योजना २०७९/०८० - २०८३/०८४ तथा मध्यमकालिन खर्च संरचना योजना निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
३२५. भरतपुर महानगरपालिका अन्तर्गत संचालन हुने विभिन्न कार्यक्रम तथा आयोजना, परियोजनाहरूको ऐन एवं कार्यविधिले तोके बमोजिम प्रभावकारी रूपले नियमित अनुगमन र मूल्यांकन गरिनेछ ।
३२६. भरतपुर महानगरपालिकाको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सुपरीवेक्षण सम्बन्धि कार्यविधि, २०७९ तर्जुमा गरी लागू गरिनेछ ।
३२७. हाल महानगरपालिकाबाट भैरहेकोको बजार अनुगमनलाई अझै प्रभावकारी बनाउन बिज्ञ सहितको अनुगमन समिति गठन गरी अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ ।
३२८. विभिन्न आयोजना, परियोजनाहरूको अनुगमन तथा मूल्यांकनका कार्यमा नविनतम प्रविधि प्रयोग गर्ने कार्यको अध्ययन अनुसन्धान र अन्य ठाउँमा प्रयोग भएका अनुकरणीय प्रविधि प्रयोग गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
३२९. योजना कार्यान्वयन, अनुगमन मूल्याङ्कन तथा आवश्यक नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधिहरू तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

सूचना तथा सञ्चार

३३०. सूचना र सञ्चार प्रविधिको विवेकपूर्ण उपयोग गरी जनताको घरघरमा भरतपुर महानगर भन्ने अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
३३१. केन्द्रीकृत सूचना प्रणालीको माध्यमबाट महानगरपालिकाको सेवा प्रवाह अझै प्रभावकारी बनाइनेछ । महानगरपालिकाका गतिविधिहरूलाई सार्वजनिकीकरणका लागि विभिन्न सामाजिक सञ्जालको प्रयोग गरिनेछ ।
३३२. महानगरले प्रवाह गर्ने सबैप्रकारका सेवाहरूलाई विद्युतीय प्लेटफर्म प्रदान गर्ने गरी एकीकृत तथा अन्तर-आवद्ध प्रविधि तथा तथ्याङ्क भण्डार विकास गरिनेछ ।
३३३. महानगरलाई सुरक्षित र प्रविधियुक्त बनाउन स्थानीय प्रशासन तथा निजी क्षेत्रको सहकार्यमा सहरका मुख्य स्थानहरूमा सी.सी. क्यामेरा राखिनेछ ।

३३४. निजी क्षेत्रलाई सहजीकरण गरी महानगरपालिकाभित्र सूचना प्रविधि पार्क स्थापनाको अध्ययन गरिनेछ ।
३३५. महानगरपालिकाका हरेक क्षेत्रका तथ्याङ्कहरू डिजिटलाइज्ड गरी ओपन गभर्नेन्ट डाटाको प्रारम्भ गरिनेछ ।
३३६. नेपाल पत्रकार महासंघ चितवन लगायत संचार सम्बद्ध संघ-संस्थाको क्षमता विस्तार र सशक्तिकरणका लागि साझेदारी गरिनेछ ।
३३७. भरतपुर महानगरपालिकालाई सूचनामैत्री बनाई स्थानीय सञ्चार माध्यमहरूको विकास र प्रवर्द्धन गरिनेछ । स्थानीय पत्र-पत्रिका, रेडियो, टेलिभिजन तथा अनलाइनहरूलाई थप व्यवस्थित, विश्वसनीय र प्रतिष्पर्धी बनाइनेछ ।

अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध तथा शिष्टाचार

३३८. अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध विस्तारका लागि अन्तर्राष्ट्रिय मेगासिटीसँग भगिनी सम्बन्ध कायम गरी विकास निर्माणका कार्यमा नविनतम प्रयोग गरिनेछ ।
३३९. चितवन जिल्लाभित्रका पालिकाका प्रमुखहरूबीच पर्यटन प्रवर्द्धन, विकास निर्माण, राजश्व परामर्श, एवम् फोहोरमैला व्यवस्थापन लगायतका विषयमा छलफल तथा परामर्शका लागि **मेयर फोरम**को स्थापना गरिनेछ ।

न्यायिक समिति

३४०. न्यायिक समितिलाई थप पूर्वाधारयुक्त बनाई प्रयास दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था गरेर छिटो छरितो न्याय सम्पादन गर्ने र मेलमिलापबाट विवाद समाधान गर्ने पद्धतिलाई स्थानीय स्तरबाटै प्रत्यक्ष न्यायको अनुभूत गराउने गरी सम्बद्ध सरोकारवाला पक्षलाई प्रशिक्षित गर्दै वडा स्तरीय मेलमिलाप समितिको अनुगमन तथा व्यवस्थापन गरी अझै बढी सक्रिय बनाएर आम न्याय प्रेमी जनसमुदायलाई स्थानीय अदालतबाट दिईने सेवामा सहज र फराकिलो पहुँच पुऱ्याउने तर्फ अगाडि बढ्ने नीति अख्तियार गरिनेछ ।

उपभोक्ता हित संरक्षण

३४१. उपभोक्ताको हित संरक्षणका लागि विशेष पहल गरिनेछ । स्वच्छ बजार प्रतिस्पर्धा कायम राख्न बजार अनुगमन कार्यलाई अझै बढी प्रभावकारी बनाई निजी क्षेत्र र उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यमा संलग्न समितिहरू, पत्रकार, नागरीक समाजसँग समन्वयात्मक रूपमा अधि बढिनेछ ।

भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासी सेवा केन्द्र

३४२. भरतपुर महानगरपालिकाभित्र बसोबास गर्ने सम्पूर्ण भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीलाई राष्ट्रिय भूमि आयोगसंग समन्वय गरी जग्गा धनी प्रमाण पूर्जा वितरण गरिनेछ ।

सदस्यज्यूहरू

अन्त्यमा, नगरसभाको एघारौँ अधिवेशनमा सहभागी उप-प्रमुखज्यू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यू, सम्पूर्ण नगरसभा सदस्यज्यूहरू, नीति तथा कार्यक्रम निर्माणमा खटिनुभएका राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरू, राजनितिक दल, निजी, सहकारी र सामुदायिक क्षेत्र, श्रमिक वर्ग, नागरीक समाज, विकास साझेदार, संचारजगत एवं अधिवेशन सम्पन्न गर्न यो आकर्षक हल प्रदान गर्ने बी.पी. कोइराला मेमोरियल क्यान्सर अस्पताल लगायत सबैलाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

धन्यवाद !

रेनु दाहाल

नगर प्रमुख

१० आषाढ, २०७९